

**INVESTEREN IN BEROEPSONDERWIJS
EN SCHOLING**

juli 2001, Publicatienr. 9/01

Colofon

Uitgave:
Stichting van de Arbeid
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG
tel.: 070 - 3 499 577
fax: 070 - 3 499 796
e-mail: stvda.info@gw.ser.nl
<http://www.stvda.nl>

Druk:
SER-huisdrukkerij

© 2001, Stichting van de Arbeid

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de Stichting van de Arbeid

INHOUDSOPGAVE

1. Investeren in beroepsonderwijs en scholing: conclusies Voorjaarsoverleg (18 juni 2001);
2. Naar een stevig fundament voor de kennissamenleving; Tussenrapportage van 23 maart 2001 van de Stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en Scholing;
3. Stichting van de Arbeid: 'Meer prioriteit voor het beroepsonderwijs'; 7 juni 2000

VOORWOORD

De Stichting van de Arbeid heeft zich de laatste jaren intensief bezig gehouden met het stimuleren van een beleid ter vergroting van de employability van werkenden en werkzoekenden.¹

In dat verband heeft zij tevens in een notitie: 'Meer prioriteit voor het beroepsonderwijs' tijdens het Voorjaarsoverleg met het kabinet in juni 2000 de noodzaak van extra impulsen voor het beroepsonderwijs aan de orde gesteld.

Mede naar aanleiding van deze notitie is in het Najaarsoverleg 2000 besloten tot de instelling van een tripartiete Stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en Scholing.

De Stuurgroep heeft op 23 maart 2001 een tussenrapportage aan het kabinet gezonden met voorstellen om tot een bredere positionering van het beroepsonderwijs en tot een intensivering van scholingsinspanningen te komen.

Op basis van deze tussenrapportage zijn vervolgens in het Voorjaarsoverleg op 18 juni 2001 door kabinet en sociale partners in de Stichting van de Arbeid gezamenlijke conclusies geformuleerd in een notitie: 'Investeren in beroepsonderwijs: conclusies Voorjaarsoverleg'.

Deze conclusies alsmede de tussenrapportage van de Stuurgroep en de notitie: 'Meer prioriteit voor het beroepsonderwijs' zijn opgenomen in deze publicatie.

¹ Zie onder meer Stichting van de Arbeid: **Werk maken van employabilitybeleid**; 15 maart 2001; publicatienr. 2/01.

Investeren in beroepsonderwijs en scholing, conclusies Voorjaarsoverleg

A Algemeen

Kabinet en sociale partners hebben tijdens het Najaarsoverleg 2000 vastgesteld dat het realiseren van de Lissabon-ambitie om van Nederland een vooraanstaande kenniseconomie te maken, ondersteund door een sociaal evenwichtige samenleving voortdurende en toenemende investeringen vergt op het terrein van het beroepsonderwijs en scholing. Voor de uitwerking van deze inspanning hebben zij de Stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en Scholing ingesteld. Naast de departementen van OCW, SZW en EZ alsmede sociale partners, participeren de instellingen voor beroepsonderwijs in deze stuurgroep.

B Investering beroepsonderwijs

De stuurgroep heeft in zijn rapportage van 23 maart 2001 onder meer aanbevelingen gepresenteerd voor de terreinen waarop de extra inspanningen gestalte zouden moeten krijgen. In deze rapportage spreken de vertegenwoordigers van sociale partners en van onderwijsinstellingen als hun oordeel uit dat de te plegen extra investeringen in het beroepsonderwijs een structureel karakter zouden moeten hebben en dat de omvang ervan tenminste een miljard gulden zou moeten bedragen. De kabinetsbesluiten rond Voorjaarsnota en kaderbrief behelzen een verhoging van het budget voor het beroepsonderwijs met 500 miljoen in de nog resterende kabinetsperiode, van dit bedrag kan 300 miljoen worden gezien als het begin van een structurele reeks. De stuurgroep beschouwt het besluit van het kabinet als een eerste stap, die de komende jaren verder aangevuld dient te worden. Aangezien de extra investering voor het beroepsonderwijs in de jaren 2001 en 2002 een geringere omvang heeft dan de noodzakelijk geachte, is het nodig keuzes te maken. Kabinet, sociale partners en onderwijsinstellingen zullen hier nader over spreken alvorens de voorstellen voor de invulling van de extra impuls door het kabinet aan de Kamer zullen worden voorgelegd.

Leer- werktrajecten voor jongeren

Kabinet en sociale partners onderschrijven het belang van inspanningen gericht op het tegengaan van voortijdige schooluitval. Onverlet de primaire verantwoordelijkheid voor de overheid kunnen sociale partners hieraan een bijdrage leveren door het afsluiten van convenanten met onderwijsinstellingen op branche of sectorniveau inhoudende dat bij indiensttreding van jongeren die hun opleiding niet hebben voltooid afspraken tussen werkgever en werknemer worden gemaakt, die zijn gericht op het maximaal stimuleren van het voltooiën van de afgebroken opleiding.

De introductie van leer-werktrajecten in het vmbo markeert een nieuwe stap in aantrekkelijk beroepsonderwijs waarin kwalificatiewinst (startkwalificatie) en samenwerking met het bedrijfsleven centraal staan. Met het oog op het realiseren van deze samenwerking zijn kabinet, sociale partners en onderwijsinstellingen voornemens om convenanten af te sluiten en zullen kabinet en sociale partners overleggen over de wijze waarop de ondersteuning van de kant van de overheid voor de totstandkoming van leer-overeenkomsten vorm krijgt.

Imago- campagne

Kabinet en sociale partners en instellingen voor het beroepsonderwijs stellen vast dat het uitdragen van het belang van beroepsonderwijs brede ondersteuning verdient. Hiervoor zullen initiatieven worden ontwikkeld.

C. Investeren scholing

In de hiervoor genoemde tussenrapportage heeft de stuurgroep geconstateerd dat doordat de economie dynamischer en kennisintensiever wordt, van werknemers een bredere inzetbaarheid wordt gevraagd binnen de onderneming, alsmede een grotere wendbaarheid op de arbeidsmarkt. Dat vereist van werknemers kwaliteiten en competenties die hen in staat stellen hierop in te spelen. Deze ontwikkeling komt ook tot uiting in afspraken met betrekking tot employability zoals deze in CAO's tot stand komen¹.

In de Aanbeveling "Er is meer nodig" (februari 2001) van de StvA ten behoeve van het arbeidsvoorwaardenoverleg in 2001 en verder, wordt duidelijk prioriteit gegeven aan kwalitatieve investeringen. Hierbij is scholing - naast combineren van arbeid en prive resp. modernisering beloningsbeleid - één van de drie "hoofdroutes".

De StvA streeft naar meer permanente scholingsvormen voor meer werknemers. In 'Er is meer nodig' wordt verder opgemerkt: 'Elke werknemer en werkzoekende moet daarbij in beginsel het recht krijgen op een persoonlijk ontwikkelingsplan met en daarbij behorend budget'. De noodzaak voor een goed employabilitybeleid is door de Stichting van de Arbeid verder uitgewerkt in de nota 'Werk maken van employabilitybeleid!'. Behalve op het hiervoor genoemde instrument wijst de Stichting er verder op dat binnen het employabilitybeleid aandacht moet bestaan voor specifieke doelgroepen. Ook de invoering van een EVC-systeem wordt gezien als een belangrijk nieuw instrument.

Voorts bepleit de StvA een aantal samenhangende en ondersteunende initiatieven. Belangrijk hierbij zijn onder meer: het aanstellen van employability-adviseurs en het uitvoeren van employability-scans; een meer faciliterende en actief ondersteunende functie van O en O fondsen, mede gericht op een grotere intersectorale mobiliteit; gemeenschappelijke voorzieningen voor midden en kleinbedrijven.

Ook het kabinet wil prioriteit geven aan investeringen in scholing. Het kabinet overweegt langs verschillende wegen de noodzakelijke inspanningen van sociale partners respectievelijk individuele ondernemingen verder te ondersteunen en te faciliteren. Voor scholing, in het bijzonder voor scholing van kwetsbare groepen, komen in 2002 extra middelen beschikbaar. Zo is het kabinet voornemens om 100 mln. beschikbaar te stellen om de werkgever een extra tegemoetkoming te verstrekken in geval van scholing van (voormalig werkloze) werkenden naar een startkwalifikatie toe. Ook voor herintreders wordt in verband met te maken extra kosten voor scholing en begeleiding een afdrachtsvermindering voor werkgevers ingevoerd. Hiermee is in 2002 75 mln. gemoeid, oplopend naar structureel 185 mln.

Daarenboven heeft het kabinet toegezegd dat op korte termijn ca. 650 mln. aan ESF-middelen beschikbaar komt. Zowel de sector- fondsen als de gemeenten kunnen van dit budget gebruik maken. In het beleidskader 2001 zal voornemens geen budgetbeperking gelden voor aanvragen van zowel de sector- fondsen voor scholing van werkenden als voor de gemeenten. Hierdoor

¹ Een verslag van de onderzoeksgegevens wordt gepubliceerd in de Voorjaarsrapportage die in juni zal verschijnen.

komen extra middelen beschikbaar, die kunnen worden ingezet niet alleen voor scholing tot startkwalificatie, maar ook voor opscholing naar MBO- 4 - niveau en voor sectoroverstijgende scholing. Naast directe scholingskosten komen ook verletkosten en de kosten van EVC voor subsidie in aanmerking.

Ten slotte komt er een verkenning naar de (on) mogelijkheden om de bestaande fiscale middelen in te zetten voor de persoonlijke ontwikkelingsrekening.

De (extra) middelen die langs deze lijnen beschikbaar worden gesteld moeten - in samenhang bezien - een krachtige impuls kunnen vormen voor de ook door sociale partners gewenste versnelling. In het komend najaarsoverleg zal overleg plaatsvinden over verdere concretisering op de twee hierna te noemen terreinen.

Uitgaande van het belang van een complementaire inspanning onderschrijven sociale partners dat, naast de investeringen in het beroepsonderwijs door het kabinet, door sociale partners de reeds ingezette lijn van investeringen in scholing en beroepsonderwijs wordt voortgezet. De resultaten van beide inspanningen zullen ten behoeve van het Voorjaarsoverleg 2002 worden gemonitord.

Persoonlijke Ontwikkelingsplannen/ Persoonlijke Ontwikkelingsrekeningen.

Het gebruik van persoonlijke ontwikkelingsplannen met een bijbehorend budget, zoals genoemd door de Stichting van de Arbeid in zijn Aanbeveling van februari 2001, achten sociale partners en kabinet een kansrijk instrument voor het bevorderen van investeringen in menselijk kapitaal door werkgevers en werknemers. Deze zomer zal - naast eerder genoemde fiscale verkenning- ook een marktverkenning naar de mogelijke modaliteiten van het instrument van de persoonlijke ontwikkelingsrekening plaatsvinden, waarin tevens aandacht is voor de rol van zowel de publiek als de privaat gefinancierde scholingsinstellingen. De resultaten van deze verkenningen zullen worden gerapporteerd aan het komend Najaarsoverleg.

Naar een duurzame reïntegratie

Ook voor kwetsbare groepen moet worden gestreefd naar duurzame arbeidsparticipatie. Dat betekent investeren in scholing van groepen die vanuit een werkloosheidssituatie zonder startkwalificatie de arbeidsmarkt betreden of die met verouderde kennis aan de slag gaan omdat zij langere tijd niet hebben gewerkt (herintreders). In de tweede plaats gaat het om investeren in werkenden onder het startkwalificatieniveau. In feite gaat het om stap 1 binnen een persoonlijk ontwikkelingsplan: het behalen van een startkwalificatie (dan wel het actualiseren van de kennis bij herintreders).

De Stichting van de Arbeid wil - aldus de nota 'Werk maken van employability-beleid!' - hoge prioriteit geven aan uitbreiding van mogelijkheden voor leer-werktrajecten, met name voor jongeren die hun opleiding voortijdig afbreken, aan introductie en verspreiding van mogelijkheden tot erkenning van Elders Verworven Competenties en aan het uitwerken van scenario's ter bevordering van de employability van werkenden en werkzoekenden zonder startkwalificatie." Het streven moet er in ieder geval op gericht zijn dat iedereen beschikt over een startkwalificatie, aldus de nota.

Gelet op de prioritaire benadering van sociale partners en de - hiervoor genoemde- verdere ondersteuning door het kabinet, mag worden verwacht dat de inspanningen naar startkwalificatieniveau inhoud gaan krijgen. Uiteraard wordt dit een belangrijk aandachtspunt bij de evaluatie van de scholingsinspanningen in het Voorjaarsoverleg van volgend jaar.

D. Monitoring

Het kabinet en sociale partners onderstrepen het belang van monitoring van de intensivering van beroepsonderwijs en scholingsinspanningen. Kabinet en sociale partners constateren dat de signalen ten aanzien van de groei van scholingsinspanningen bemoedigend zijn. Zij verwijzen onder meer naar de substantiële groei die kan worden afgeleid uit de resultaten van de recente enquête bedrijfsopleidingen van het CBS. Voortgaande monitoring van de afspraken en investeringen op het gebied van scholing - zoals deze zowel in cao's als in de bedrijven hun beslag krijgen - zal plaatsvinden. Ook de opbrengsten van de extra investeringen in het beroepsonderwijs zullen worden gemonitord. De resultaten van de monitoring op het terrein van beroepsonderwijs en scholing zullen worden gerapporteerd aan het Voorjaarsoverleg 2002.

**NAAR EEN STEVIG FUNDAMENT VOOR DE
KENNISAMENLEVING**

STUURGROEP IMPULS BEROEPSONDERWIJS EN SCHOLING

TUSSENRAPPORTAGE 23 MAART 2001

Inleiding

In het Voorjaarsoverleg 2000 is door sociale partners met de notitie "Meer prioriteit voor het beroepsonderwijs" (juni 2000) de noodzaak van extra impulsen voor het beroepsonderwijs aan de orde gesteld. De beroepsonderwijskolom heeft hierop gereageerd met de notitie "Naar een herwaardering van het beroepsonderwijs en scholing". Mede in het licht van de besluiten van het kabinet over de rijksbegroting 2001 is vervolgens in het Najaarsoverleg van 2000 de stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en Scholing ingericht. In de stuurgroep werken de rijksoverheid (ministeries van OCenW, SZW en EZ), instellingen voor beroepsonderwijs en sociale partners samen aan het formuleren van aanbevelingen inzake:

- de versterking van het beroepsonderwijs (vmbo/mbo/hbo);
- het vormgeven van de complementaire verantwoordelijkheid van de onderwijsinstellingen en de sociale partners voor beroepsonderwijs en scholing;
- additionele maatregelen op het gebied van scholing van werkenden en werkzoekenden.

De stuurgroep richt zich in eerste instantie op de bijdrage van de overheid aan de versterking van beroepsonderwijs en scholing. Vervolgens, in de voorbereiding op het komend Voorjaarsoverleg, zal de stuurgroep de complementaire inspanningen van scholingsinstellingen en sociale partners expliciteren. Dan is de vraag aan de orde hoe optimale samenwerking en afstemming met beroepsonderwijsinstellingen – met behulp van de bestaande infrastructuur - kan leiden tot effectieve en efficiënte scholing van werkenden en werkzoekenden.

De stuurgroep stelt vast dat voor het verwezenlijken van de ambities een ontwikkeling nodig is naar een open stelsel van beroepsonderwijs en scholing. Een stelsel dat het hoofd biedt aan ontwikkelingen die het komende decennium bepalend zijn voor de samenleving en economie. De stuurgroep plaatst dit perspectief tegen de achtergrond van vier hoofdtrends die door het SCP en CPB gezamenlijk zijn geïdentificeerd: een veranderende bevolkingssamenstelling, informatisering, internationalisering en individualisering.

Beroepsonderwijs en scholing staan nu voor de uitdaging om een fundamentele vernieuwingsslag te maken. In dit document schetst de stuurgroep het bijpassende kader. Het realiseren daarvan is een zaak van de middellange en lange termijn. Daarvoor zijn niet alleen substantiële financiële investeringen nodig, maar dienen de bestaande institutionele kaders, financieringssystematieken en verantwoordingsarrangementen gemoderniseerd te worden. De horizon van dit veranderingsproces overschrijdt dan ook de huidige kabinetsperiode en legt daarmee een verbinding met het traject van verkenningen dat het kabinet is gestart, waaronder een verkenning naar de toekomst van het onderwijs. Dit traject loopt niet geheel parallel aan de werkzaamheden van de stuurgroep, maar schetst uiteindelijk dezelfde horizon. De stuurgroep acht commitment van het kabinet op het gedeelde toekomstperspectief dan ook van groot belang. Een commitment dat tot uitdrukking kan worden gebracht door het over te nemen in de vooruitblik van het kabinet op het eigen beleid.

In deze tussenrapportage doet de stuurgroep zonder vooruit te lopen op de uitkomsten van de lange termijn verkenning onderwijs voorstellen voor de eerste stappen naar een bredere positionering van het beroepsonderwijs en intensivering van de scholingsinspanningen. Derhalve pleit de stuurgroep ervoor dat het kabinet in lijn met de conclusies van het Najaarsoverleg in december 2000, dit perspectief ondersteunt door in de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2001 en de Kaderbrief 2002 een aantal van de aanbevolen betekenisvolle stappen te zetten.

Deze tussenrapportage biedt een onderbouwing van de voorstellen en tegelijk een doorkijk naar de toekomst. Dit is in de eerste plaats verwoord in de preambule, waarin kort de uiteindelijke doelstellingen en gedeelde ambities worden omschreven. Paragraaf 2 plaatst deze ambities in het perspectief van toekomstige ontwikkelingen, terwijl in paragraaf 3 de complementaire verantwoordelijkheid van de verschillende partijen wordt toegelicht. In paragraaf 4 wordt de vertaalslag gemaakt van abstracte ambities en visie naar concrete uitvoering (implementatie). Paragraaf 5 tenslotte, biedt een doorkijk naar de toekomst en presenteert een uitvoeringsagenda voor zowel de korte als de middellange en lange termijn.

De uitdagingen zijn groot en talrijk, alleen voortvarend en gezamenlijk optreden biedt zicht op het realiseren van de gestelde ambities.

1. Preambule: Versterking van de kenniseconomie en sociale cohesie

In maart 2000 is tijdens de bijeenkomst van Europese regeringsleiders in Lissabon de ambitie uitgesproken dat de Europese Unie in 2010 de krachtigste economische regio in de wereld moet zijn. Deze ambitie kan alleen verwezenlijkt worden door de ontwikkeling van een geavanceerde kenniseconomie en versterkte sociale cohesie binnen de Unie. Het Nederlandse kabinet heeft hieraan de ambitie gekoppeld om binnen deze topregio tot de koplopers te behoren.

De moderne economie kenmerkt zich door een grotere kennisdynamiek: kennis wordt sneller ontwikkeld, verworven en toegepast. Kennis verouderd ook sneller en wordt sneller ingehaald door nieuwe ontwikkelingen. Daarom is het als samenleving van groot belang om gebruik te maken van alle aanwezige kennis. Mobilisatie van kennis vraagt om een gunstig klimaat voor (beroeps)onderwijs en scholing. Beroepsonderwijs en scholing moeten in staat worden gesteld om burgers, bedrijven en de overheid uit te dagen en uit te nodigen om zo veel mogelijk uit hun mogelijkheden te halen. Ze moeten in staat worden gesteld om constant hun kennis op te bouwen en waar nodig te vernieuwen.

In de praktijk betekent dit dat gelijktijdig op verschillende terreinen acties moeten worden ondernomen. Onderwijsinstellingen moeten de ruimte krijgen en creëren om niet alleen op de wensen van jeugdige onderwijsdeelnemers, maar ook op de wensen van werkzoekenden, werkenden en bedrijven in te spelen. Tegelijk moeten werkzoekenden en werkenden uitgedaagd worden om met scholing hun competenties op peil te houden en aldus hun 'employability', hun inzetbaarheid te waarborgen. Tenslotte moeten bedrijven bewust gemaakt worden van het belang om voortdurend te investeren in de ontwikkeling van hun menselijk kapitaal.

De dubbelslag van kennisintensivering van de economie en versterking van de maatschappelijke samenhang plaatst beroepsonderwijs en scholing in het centrum van het sociaal-economisch beleid. Het huidige stelsel van beroepsonderwijs en scholing nadert echter de grenzen van zijn mogelijkheden. Daarom moeten nieuwe wegen worden gecreëerd om (een deel van) de bevolking naar een middelbaar of hoger opleidingsniveau te brengen. Wegen die zowel lopen langs en door het reguliere beroepsonderwijs (vmbo, mbo en hbo) als via de scholings-voorzieningen van werkenden en werkzoekenden en die gebruik maken van intelligente dwarsverbindingen tussen beide routes.

Het fundament dat in het reguliere onderwijs wordt gelegd is in belangrijke mate bepalend voor het profijt dat mensen trekken van participatie in postinitiële opleidingen. Versterking van dat fundament - in de vorm van een impuls voor het reguliere beroepsonderwijs - heeft daarom een direct positief effect op betere en bredere benutting van scholing gedurende het verdere leven. Leven lang leren wordt daarmee een grotere vanzelfsprekendheid en draagt bij aan de ontwikkeling van een kennissamenleving en kenniseconomie. Omgekeerd zal de verhoogde behoefte van werkenden en werkzoekenden aan scholing, hoge eisen stellen aan de responsiviteit van het beroepsonderwijs. De instellingen voor beroepsonderwijs worden uitgedaagd om hun aanbod af te stemmen op scholingsvragen vanuit de maatschappij.

2. Ontwikkeling naar 2010

Deze paragraaf schetst de achtergrond waartegen de breed gedragen ambitie om in Nederland de kenniseconomie en sociale cohesie te versterken, dient te worden gerealiseerd. Dit in lijn met de resultaten van de Europese top van Lissabon. Vervolgens worden de gevolgen voor het beroepsonderwijs en scholing aangegeven en geplaatst in het perspectief van 2010.

2.1. Trends

De ambitie om de Nederlandse economie te ontwikkelen tot een krachtige en concurrerende kenniseconomie, moet gerealiseerd worden in het perspectief van een vergrijzende bevolking en een stationaire beroepsbevolking. Daarnaast krijgt de beroepsbevolking een toenemend multicultureel karakter. In 2020 zal naar schatting 15% van de bevolking van allochtone afkomst zijn. Deze ontwikkelingen gaan gepaard met een afname van het aandeel van fysieke arbeid en een groter beroep op kennis in de Nederlandse economie. Dit leidt tot een groeiende vraag naar kennis door het bedrijfsleven en de overheid en daarmee een toenemende behoefte aan middelbaar en hoger opgeleiden. Tekorten aan middelbaar en hoger opgeleiden zijn reeds merkbaar. Verdere groei van deze tekorten wordt in arbeidsmarktramingen ook voor de nabije toekomst verwacht. Op de lagere opleidingsniveaus daarentegen zijn reeds overschotten in het aanbod zichtbaar.

De demografische ontwikkelingen gaan gepaard met trends die ook wel bekend staan als de drie "i's": internationalisering, informatisering en individualisering. Het ontstaan van globale markten leidt onder andere tot een toenemend belang van menselijk kapitaal als concurrentiefactor. Internationalisering betekent ook een toename van het contact met buitenlandse culturen, religies en etniciteiten. ICT bevordert de ontwikkeling van de kennisintensivering van de economie. Informatie wordt binnen netwerken snel verspreid, veroudert snel en ontwikkelt zich tot machtsmiddel. Individualisering tenslotte uit zich in een toegenomen mondigheid en een behoefte aan differentiatie. De individuele burger verwacht producten en diensten die rekening houden met zijn persoonlijke kenmerken, wensen en levensstijl.

2.2. Gevolgen voor beroepsonderwijs en scholing

De trends hebben ingrijpende gevolgen voor het beroepsonderwijs dat hierop adequaat moet antwoorden: afgestudeerden moeten worden voorbereid op de eisen die de internationale kenniseconomie stelt. Zij dienen daartoe onder andere te beschikken over de benodigde sociale en ICT competenties. De onderwijsvragen van individuele leerlingen, studenten, werkenden en werkzoekenden worden gedifferentieerder en vergen op maat gesneden trajecten en leerpaden. ICT kan behulpzaam zijn om zo'n gevarieerd aanbod mogelijk te maken. Tegelijkertijd richt de incentive structuur voor het beroepsonderwijs zich meer op vraagoriëntatie en het afrekenen op prestaties.

Geconstateerd kan worden dat het maximum van de bijdrage van het huidige onderwijs aan de vraag naar hoger en middelbaar opgeleiden op dit moment nog niet is bereikt, maar dat de grenzen van de huidige mogelijkheden naderen.

De instroom in het hoger onderwijs vanuit het vwo is al hoger dan 90% en kan dus niet veel meer groeien. Ook de doorstroom vanuit havo naar mbo en hbo ligt rond de 90%. Verruiming van het potentieel waaruit de toekomstige goed opgeleide beroepsbevolking moet worden gerecruteerd zal in belangrijke mate moeten worden gerealiseerd door het beroepsonderwijs.

Dit onderwijs bedient op dit moment 60 à 65 procent van alle jongeren in de leeftijdsgroep van 12 tot 24 jaar. De maatschappelijke status komt echter niet met het belang overeen. Het verhogen van het maatschappelijk aanzien van het beroepsonderwijs is voor een deel afhankelijk van de prestaties van dit onderwijs. Winst kan met name worden geboekt door het doorontwikkelen van de beroepsonderwijskolom van vmbo, mbo en hbo tot een krachtig en samenhangend stelsel, dat minimaal een gelijkwaardig alternatief vormt voor de route door het algemeen voortgezet onderwijs. In de eerste plaats betekent dit dat de interne doorstroom moet verbeteren, zowel van vmbo naar mbo, als van mbo naar hbo. In de tweede plaats zal gewerkt moeten worden aan het rendement van het beroepsonderwijs. Daartoe moet onder andere het terugdringen van voortijdig schoolverlaten met nog meer kracht ter hand worden genomen.

In de gehele kolom is ruimte voor een forse verhoging van het interne rendement, van de doorstroom en ook van het aandeel niet traditionele deelnemers en studenten (werkenden, werkzoekenden, ouderen). De inzet van ICT, de samenwerking met bedrijven op het gebied van kennisoverdracht en scholing van werknemers, de ontwikkeling in de richting van kenniscentra zijn punten waarop van het beroepsonderwijs de komende jaren nog veel wordt verwacht. De stuurgroep is van mening dat het beroepsonderwijs over de volledige breedte zowel in zijn inhoud als in zijn aangeboden verschijningsvorm zal moeten veranderen. Dichter tegen de beroepspraktijk aan, met moderne, specifiek op het beroepsonderwijs gerichte pedagogische en didactische werkvormen en in staat tot het bieden van individueel maatwerk.

De impuls die gegeven zal worden aan scholing en scholingsvoorzieningen, zal daarnaast moeten bijdragen aan het voorzien in de behoefte aan middelbaar en hoger opgeleiden doordat het volwassenen beter in staat stelt om hun kwalificatieniveau te verhogen.

2.3. Perspectief tot 2010: schets van het toekomstige samenspel

De opsomming van uitdagingen voor het beroepsonderwijs vereist betekenisvolle aanpassing van het samenspel tussen het aanbod van de onderscheiden sectoren (vmbo, mbo en hbo) in de beroepsonderwijskolom onderling en van dat beroepsonderwijs en de vraag (behoefte) naar opleiding en scholing, leidend tot vernieuwing op vele fronten. Dit moet resulteren in een maatschappelijk hoog gewaardeerde en stevig gepositioneerde kolom van beroepsonderwijs. Samenhangend beroepsonderwijs dat in staat is om de veelheid van vragen naar en behoefte aan beroepsonderwijs en kennis adequaat te beantwoorden.

Vragen die afkomstig zijn van gedifferentieerde groepen. In de eerste plaats van de reguliere leerlingen, deelnemers en studenten, die overigens in toenemende mate een veelkleurig karakter krijgen, zowel naar culturele achtergrond als naar belangstelling, leerstijl en leerervaring. In de tweede plaats bevorderen de maatregelen op het gebied van scholing dat werkenden en werkzoekenden zich vaker en gemakkelijker melden aan de poorten van de instellingen voor beroepsonderwijs. Tenslotte zullen de werkgevers – bedrijven en overheid – de onderwijsinstellingen benaderen met het verzoek om de publieke kennisinfrastructuur toegankelijker te maken voor de gestaag toenemende kennisbehoefte die in de samenleving bestaat. Vanuit de erkenning dat zij geen monopolie meer bezitten op kennis, zullen onderwijsinstellingen de relaties met vele organisaties (profit en non profit) in hun omgeving intensiveren en optimaliseren, zodat de verspreiding en uitwisseling van kennis werkelijk gestalte krijgt.

Het toekomstig beroepsonderwijs is flexibel georganiseerd en is in staat om aan iedereen een passend onderwijs- of scholingstraject te bieden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een nieuwe effectieve meer op de bijzondere kenmerken van het beroepsonderwijs toegesneden pedagogiek. Kernbegrippen voor deze pedagogiek zijn: activerend en constructivistisch. Resultaat zal zijn dat het onderwijsaanbod, meer dan nu het geval is, zal zijn toegesneden op de wensen van die onderwijsdeelnemers die eerder een constructief-practische dan een cognitief theoretische oriëntatie hebben. Kortom: er zal verbredingslag gemaakt worden in de richting van praktijkgeoriënteerde, producerende leervormen. Daarnaast maken elektronische leeromgevingen het leren op meerdere plaatsen en tijdstippen mogelijk, waardoor het onderwijsaanbod ook in dat opzicht kan worden aangepast aan individuele wensen en behoeften. Individueel maatwerk betekent ook dat reeds verworven competenties – bij volwassenen maar ook bij de steeds gevarieerdere groep jongeren- op een adequate wijze gehonoreerd worden bij de opstelling van het individuele opleidings- of scholingstraject (EVC).

Het toekomstig beroepsonderwijs werkt op basis van een aanmerkelijk verhoogd serviceniveau, dat ondermeer tot uitdrukking komt in de responsiviteit ten aanzien van de verschillende soorten vragen en de bereikbaarheid en toegankelijkheid (in termen van tijd en afstand, zowel fysiek als virtueel). De deelnemers aan het beroepsonderwijs hebben een versterkte positie. De kwaliteit van het beroepsonderwijs is hoog en hierover leggen de onderwijsinstellingen verantwoording af aan alle relevante stakeholders: overheid, deelnemers, ouders en bedrijven, op basis van concrete doelstellingen. De publieke kennisinfrastructuur zal moeten kunnen concurreren met de particuliere instellingen in een open markt, op basis van gelijke condities. Een hoge kwaliteit, in combinatie met een duidelijk doorstroomperspectief, van vmbo tot hbo, maakt van het onderwijstraject door de totale kolom met recht een “koninklijke weg”. Dit beroepsonderwijs kan hierdoor rekenen op een maatschappelijke waardering die recht doet aan de centrale positie die dit onderwijs heeft in de ontwikkeling van een groot deel van de Nederlandse bevolking en in de ontwikkeling van de Nederlandse kenniseconomie en kennissamenleving.

2.4. Ambities

De ontwikkeling van Nederland tot een evenwichtige kennismaatschappij, ondersteund door een krachtige kenniseconomie in 2010 is de gedeelde ambitie van de partijen in de stuurgroep. Deze ambitie is vertaald in de doelstelling om “...een brede basis voor onze toekomstige kenniseconomie...” te bieden. Een doelstelling die gerealiseerd kan worden wanneer een effectief samenspel wordt bewerkstelligd tussen het aanbod van beroepsonderwijs en scholing en de behoefte aan scholing. Voorwaarden voor dat samenspel zijn samengevat:

- Een aan de eisen van de tijd beantwoordende huisvesting en outillage;
- Een optimaal functionerende beroepsonderwijskolom door de ontwikkeling en de uitbouw van een pedagogiek voor het beroepsonderwijs met alle daarbij behorende didactiek. Op basis daarvan:
 - Kwalitatief hoogwaardig en deskundig personeel
 - Optimale samenhang en doorstroom in de beroepsonderwijskolom
 - Maximaal intern rendement (en dus minimaal voortijdig schoolverlaten)
 - Maximale toegankelijkheid dankzij optimale receptiviteit en responsiviteit op een variatie aan doelgroepen
 - Een optimale systematiek van stimulering en facilitering van de behoefte aan scholing onder werkenden en werkzoekenden
 - Complementair aanbod van beroepsonderwijs en scholing; optimale samenwerking tussen beroepsonderwijs en scholingsvoorzieningen en optimale (inhoudelijke) afstemming daartussen.

3. Complementaire verantwoordelijkheden

De ontwikkeling van Nederland tot evenwichtige kennismaatschappij en geavanceerde kenniseconomie zal tot stand moeten komen door een sterk samenspel van alle betrokken partijen, gericht op versterking van het beroepsonderwijs en bevordering van de scholing van werkenden en werkzoekenden. Het samenspel kenmerkt zich door de complementaire verantwoordelijkheid van overheid, onderwijsinstellingen en sociale partners. De versterking van het beroepsonderwijs is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de overheid en de onderwijsinstellingen. Voor scholing van werkzoekenden is de overheid eerst verantwoordelijke, de scholing van werkenden is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de sociale partners. De overheid heeft daarbij een faciliterende rol.

Deze faciliterende rol van de overheid is gericht op het behoud van een goed opgeleide en breed inzetbare beroepsbevolking door middel van een aantrekkelijk "human capital" klimaat. Het gaat daarbij onder andere om het wegnemen van belemmeringen in bijvoorbeeld de regelgeving en op het ontwikkelen van een incentivestructuur die betrokkenen aanzet tot het gewenste resultaat. De aandacht gaat uit naar alle doelgroepen: (op-)scholing van werkenden, scholing van werkzoekenden en duurzame plaatsing van zwakke groepen op de arbeidsmarkt, waaronder mensen zonder een startkwalificatie en herintreedsters. De rol van de overheid bij de reïntegratie van werklozen die zonder startkwalificatie geplaatst worden, houdt niet bij deze plaatsing op, maar strekt zich uit tot het moment dat de startkwalificatie is behaald en betrokkenen zodoende weerbaarder en breder inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. Daarnaast faciliteert de overheid met een brede mix van instrumenten de inspanningen van sociale partners om te komen tot een goed opgeleide en breed inzetbare beroepsbevolking.

De primaire verantwoordelijkheden van de verschillende partijen liggen helder. Tevens is het voor alle partijen duidelijk dat de complexe verwevenheid van diezelfde verantwoordelijkheden dwingt tot afstemming en samenwerking. Beroepsonderwijs en scholing moeten een onderwijsaanbod ontwikkelen dat open, uitnodigend en uitdagend is voor een diversiteit aan doelgroepen. Parallel aan het herinrichten van de aanbodzijde, zal de vraag naar beroepsonderwijs en scholing gestimuleerd en gefaciliteerd moeten worden.

In deze tussenrapportage wordt in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de overheid en de onderwijsinstellingen belicht. De stuurgroep wijst er echter op dat in het vervolgtraject de complementaire verantwoordelijkheid van de sociale partners nadrukkelijk aan de orde komt, evenals de discussie over het optimaliseren van de samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen onderling en met het bedrijfsleven. De aandacht zal daarbij mede gericht zijn op de (uitwerking van de) aanbevelingen van de sociale partners aan de decentrale CAO-partijen op het terrein van het versterken van employability, zoals gedaan in diverse documenten van de Stichting van de Arbeid, sedert 1995, meest recent in de centrale aanbeveling van 22 december 2000.

4. Van visie naar implementatie

Tot nu toe zijn de achtergronden en ontwikkelingen beschreven van de ambitie om in 2010 in Nederland een sociaal evenwichtige samenleving te realiseren, ondersteund door een krachtige kenniseconomie. Daarbij zijn de gezamenlijke doelstellingen en verantwoordelijkheden van sociale partners, beroepsonderwijsinstellingen en overheid benadrukt in termen van complementariteit.

De complementariteit vertaalt zich in de verwevenheid en samenhang van de oplossingsrichting. Beroepsonderwijs en scholing moeten voorbereid worden om het onderwijsaanbod in te richten op de toekomst. Twee wegen – die van beroepsonderwijs en scholing – worden vernieuwd, verbreed en geïntensiveerd op een zodanige wijze dat er waardevolle verbindingen worden gelegd. Op beide terreinen moeten maatregelen worden ingezet, die elkaar versterken en die toekomstige beleidsontwikkeling naar een verder perspectief niet mogen dwarsbomen. Tegelijkertijd moeten alle leden van de samenleving voldoende gestimuleerd en gefaciliteerd worden om zichzelf te scholen en te ontwikkelen. Ondersteuning bij de vraagarticulatie van werkgevers en werknemers is daarbij van essentieel belang. Onderstaand wordt getracht het complex van vraagstukken en uitdagingen uit te zetten in de tijd. Tevens wordt aandacht besteed aan de wijze waarop inzicht zal worden gekregen in wat daadwerkelijk wordt bereikt. Tenslotte wordt aangegeven via welke maatregelen op korte termijn, naar het oordeel van de stuurgroep, een eerste impuls aan het realiseren van de ambities kan worden gegeven.

4.1. Fasering

Het perspectief van 2010 is een perspectief voor de middellange en lange termijn. Een termijn die de regeerperiode van het huidige kabinet ruim overschrijdt. De bijdrage van het kabinet aan deze ontwikkeling betreft afwegingen die door hun aard en omvang het beste passen in de voorbereiding van het regeerakkoord van het volgende kabinet.

Tegelijkertijd benadrukt de stuurgroep dat 2010 dichterbij is dan het lijkt. Zij pleit er dan ook voor om reeds nu bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2001 en de Kaderbrief 2002 een impuls van de zijde van de overheid zichtbaar te maken. De urgentie en omvang van de problematiek vereisen spoedige maatregelen. Een eerste impuls voor het beroepsonderwijs is nu al noodzakelijk om de instellingen in staat te stellen om naar 2010 te groeien. Een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking anno 2010 zit immers nu al in de schoolbanken. Bij de aanbevelingen voor wat op korte termijn moet gebeuren, heeft de stuurgroep zich laten leiden door de bijdrage die reeds in 2001 wordt geleverd. Daarnaast is van belang geweest of de maatregelen op korte termijn een merkbaar positief effect hebben en in die zin ook daadwerkelijk als impuls dienen. Tenslotte betreft het maatregelen die zonder meer genomen moeten worden, ongeacht de in de komende jaren – bijvoorbeeld op basis van de uitkomst van de verkenningen onderwijs – te zetten stappen. De door de stuurgroep aanbevolen maatregelen mogen kortom de ruimte voor toekomstige beleidsontwikkeling en besluiten niet beperken. Ten behoeve van de voortgang zal de stuurgroep zich voor het Voorjaarsoverleg nader buigen over de invulling van de complementaire verantwoordelijkheid van alle partijen en het mogelijk versterken van financiering via de vraag en prestatie gerelateerde vormen van bekostiging.

De in de stuurgroep vertegenwoordigde partijen: overheid, sociale partners en onderwijsinstellingen, stellen vast dat het realiseren van de in het voorgaande geschetste uitwerking van de gezamenlijke ambities aanzienlijke (o.m. financiële) extra investeringen zal

vergen zowel in de inhoudelijke en institutionele vernieuwing van het gehele beroepsonderwijs, als in de ambitie om voortdurend te investeren in de ontwikkeling van de inzetbaarheid van de (potentiële) beroepsbevolking.

Voor wat betreft de bijdrage van de overheid aan het beroepsonderwijs spreken sociale partners en onderwijsinstellingen daarbij als hun oordeel uit dat de die extra investeringen een structureel karakter zouden moeten hebben en de omvang ervan, mede in het licht van de eerdere oproep van sociale partners aan het kabinet, als eerste stap tenminste een miljard gulden zou moeten bedragen. Ook achten deze partijen het van belang om te benadrukken dat het investeringen betreft die geplaatst moeten worden naast mogelijke financiële toevoegingen die voortvloeien uit de besluitvorming omtrent de aanbevelingen van de commissie Van Rijn. De ambtelijke leden van de stuurgroep bevinden zich niet in de positie om hierover uitspraken te doen. Onderwijsinstellingen en sociale partners - realiseren zich dat naast de gevraagde impuls van de overheid, complementair acties moeten worden ondernomen.

Ook ten aanzien van de meest zwakke groepen op de arbeidsmarkt is op korte termijn een gerichte impuls gewenst. Een krappe arbeidsmarkt biedt mogelijkheid om 'snel plaatsen' te realiseren en al werkend (functiegericht) verder te scholen. Met scholing die direct aan de werkplek is gerelateerd, wordt de effectiviteit verhoogd. Voorkomen moet worden dat na 'snel plaatsen' die scholing in het gedrang komt. Naast zorg voor reïntegratie zal intensieve aandacht daarom gericht moeten zijn op een blijvende inzetbaarheid van zittende werknemers. Ook dit wordt in de vervolgfase uitgewerkt en geïmplementeerd. Hetzelfde geldt voor de uitwerking van de complementaire verantwoordelijkheden van de sociale partners.

4.2. Inzicht in resultaten.

De stuurgroep is van mening dat inzichtelijk moet worden gemaakt op welke wijze de via de voorgestelde extra impuls beschikbare middelen worden ingezet en of de gestelde doelen daadwerkelijk worden bereikt..

In de periode naar het Voorjaarsoverleg zal de stuurgroep daartoe een voorstel voor een monitoring- en evaluatiesystematiek opstellen. Daarbij moet de extra administratieve last tot een minimum worden beperkt, onder meer door zo veel mogelijk aan te sluiten op het bestaande instrumentarium. Verondersteld wordt dat een aanloop nodig zal zijn voordat de eerste resultaten van de extra impuls zichtbaar zijn. Dit betekent dat in eerste termijn de nadruk zal liggen op het volgen van het proces, terwijl verderop in het proces, in termen van bijvoorbeeld gerealiseerd volume, het bereikte resultaat inzichtelijk moet worden gemaakt. Het ligt voor de hand dat voor de uitwerking van deze systematiek voor het onderdeel beroepsonderwijs het initiatief wordt gelegd bij de onderwijsinstellingen en voor het onderdeel scholing bij de sociale partners

4.3 Investeringen op verschillende terreinen

De investeringen voor de extra impuls strekken zich uit over het reguliere beroepsonderwijs en scholing. In paragraaf 4.3.1. worden de activiteiten geschetst in het kader van versterking van het beroepsonderwijs. Paragraaf 4.3.2. besteedt aandacht aan scholing van werkenden en werkzoekenden.

4.3.1. Beroepsonderwijs

De afgelopen jaren heeft het kabinet al een aantal impulsen in het beroepsonderwijs gerealiseerd. Het betreft onder andere:

- deels incidentele extra investeringen ten behoeve van de modernisering van de apparatuur in vmbo en mbo;
- tijdelijke middelen voor een impuls beroepsopleidingen;
- een ophoging van de middelen in verband met de groei van de deelnemersaantallen in mbo en hbo;
- extra middelen voor de toepassing van ICT in het vmbo en mbo.

Extra impulsen op korte termijn zijn nodig om de beroepspedagogiek en alle consequenties daarvan tot zijn recht te laten komen. Grosso modo kunnen drie terreinen worden onderscheiden, waarop de komende jaren extra investeringen nodig zijn:

- de kwaliteit van de leeromgeving;
- de kwaliteit van het leerproces;
- verbetering van de doorstroom.

Aan deze benodigde extra investeringen gaat vooraf het honoreren van de **deelnemersontwikkeling**: de stuurgroep gaat ervan uit dat de bekostiging door de overheid van de beoogde stijging van deelnemers en studenten in het beroepsonderwijs geheel wordt vertaald in een overeenkomstige uitbreiding van het budget voor de onderwijsinstellingen. De stuurgroep beschouwt dit als primaire voorwaarde voor de versterking van het beroepsonderwijs.

De kwaliteit van de leeromgeving

- Het startpunt voor de extra impuls voor het beroepsonderwijs ligt in het verbeteren van de kwaliteit van de leeromgeving. Een aantrekkelijke en goed toegeruste leeromgeving is een basisvoorwaarde voor het aantrekkelijker maken van het beroepsonderwijs. Modern en toekomstgericht beroepsonderwijs kan alleen succesvol worden aangeboden als de huisvesting en de inventaris goed op orde zijn. De stuurgroep constateert dat op deze gebieden – in het bijzonder in het vmbo, maar ook in het mbo aanzienlijke – achterstanden zijn opgelopen. Zij baseert haar oordeel onder meer op constatering in het rapport dat is opgesteld in opdracht van het Ministerie van OCenW. Dit rapport “De kwaliteit van de fysieke leeromgeving van het vmbo” doet verslag van een kwaliteitsmeting naar de functionele en technische kwaliteit van de locaties of schoolgebouwen en de kwaliteit van de omgeving. Daarin zijn aspecten meegenomen zoals: bereikbaarheid, de staat van onderhoud en de kwaliteit van de inventaris. In het rapport wordt onder meer geconcludeerd dat “...de kwaliteit van de fysieke leeromgeving van het vmbo is in 65% van de scholen onder de maat...” is.

Mede tegen die achtergrond is de stuurgroep van mening dat met de inzet van de extra impuls op de korte termijn maatregelen moeten worden genomen die gericht zijn op:

1. Investeren in de outillage van het beroepsonderwijs, met bijzondere aandacht voor het mogelijk maken van moderne leeromgevingen, via bijvoorbeeld versterking van de ICT-infrastructuur.
2. Investeren in de huisvestingssituatie van het beroepsonderwijs, met name in het vmbo.

De kwaliteit van het leerproces

Het terugdringen van voortijdig schoolverlaten en het versterken van het rendement van het beroepsonderwijs kunnen direct worden beïnvloed door verbetering van de kwaliteit van het leerproces. Bovendien kan daarmee het imago van het beroepsonderwijs versterkt worden. Verbetering van de kwaliteit van het leerproces betekent feitelijk dat het serviceniveau van het beroepsonderwijs versterkt moet worden, onder andere door:

- vernieuwing en ontwikkeling van het leerproces en daarmee vergroting van de aantrekkelijkheid van het beroepsonderwijs;
- inhoudelijke afstemming in de beroepsonderwijskolom en met de arbeidsmarkt (zie ook het punt doorstroomagenda);
- verhogen van de responsiviteit van het beroepsonderwijs naar gedifferentieerde doelgroepen (individueel maatwerk).

Recent zijn diverse rapporten aan de stuurgroep aangeboden met aandacht voor de kwaliteit van het leerproces. De Taskforce Beroepsonderwijs, een initiatief van branche- en werkgeversorganisaties heeft de "Interimrapportage Taskforce Beroepsonderwijs" ingediend, terwijl namens de organisaties van het beroepsonderwijs de notitie "Naar een herwaardering van het beroepsonderwijs" is aangeleverd. Tenslotte heeft de Stichting van de Arbeid in juni 2000 het rapport "Meer prioriteit voor het beroepsonderwijs" opgesteld. De stuurgroep heeft met belangstelling kennis genomen van deze rapporten.

Zij ondersteunen de visie van de stuurgroep dat het serviceniveau van het beroepsonderwijs moet verbeteren. Als *conditio sine qua non* voor de kwaliteit van het leerproces geldt de kwaliteit van het docentencorps. Daartoe is onder andere een motiverend personeels- en bekostigingsbeleid nodig. Docenten moeten geschoold worden in nieuwe deskundigheden en beroepsagogiek. De stuurgroep beschouwt de vormgeving daarvan als een verantwoordelijkheid van CAO-partijen in de onderwijssector, respectievelijk van de onderwijsinstellingen zelf. De stuurgroep stelt vast dat op dit terrein reeds initiatieven in gang zijn gezet. De stuurgroep acht het gewenst dat het kabinet bij zijn besluiten over de bevindingen van de commissie Van Rijn over de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden in het onderwijs, nadrukkelijk oog heeft voor bijdragen aan het verhogen van het serviceniveau. De stuurgroep acht het wenselijk dat de bevindingen van de commissie Van Rijn en de tussenrapportage van de stuurgroep als separate dossiers worden beschouwd. Dit mag echter niet leiden tot verlies aan samenhang en synergie in beleid. De beide dossiers kunnen elkaar immers versterken. Daarom pleit de stuurgroep naast de aanbevelingen van de commissie Van Rijn voor opwaardering van de personele component. Deze kwaliteitsslag – personele impuls - moet eraan bijdragen dat binnen de volledige kolom van beroepsonderwijs de juiste competenties in voldoende mate aanwezig zijn om uitvoering te geven aan de toekomstige taakstelling. De instellingen voor beroepsonderwijs moeten in staat worden gesteld een proactief, modern personeelsbeleid te ontwikkelen. Mogelijke belemmeringen in wet- en regelgeving dienen te worden weggenomen. Andere aan te bevelen maatregelen betreffen het bevorderen van personeelsuitwisseling tussen bedrijfsleven en onderwijs. De resultaten van de regeling zij-instroom zijn positief. Het is interessant om te bezien of verruiming bevorderd kan worden naar uitwisseling van management.

Geïntensiveerde arrangementen met bedrijven en overheden dragen zo ook bij aan de kwaliteit van het leerproces. Door uitwisseling van personeel, maar wellicht ook door directere uitwisseling van kennis. Zo kan het bedrijfsleven het beroepsonderwijs ondersteunen bij de pedagogisch-didactische ontwikkeling. Te denken valt aan de uitwerking van competentie-gerichte curricula, waarin arbeidsmarktvaardigheden centraal staan,

vernieuwende onderwijskundige inrichting, gericht op meerdere instroommomenten in het jaar, individueel maatwerk en tijd- en plaatsafhankelijke leermethoden.

De stuurgroep pleit voor de inzet van extra middelen op korte termijn gericht op:

1. Versterken van de specifieke kwaliteiten en deskundigheden die van docenten in het beroepsonderwijs worden gevraagd.
2. Versterking van het werkend leren en de praktijkcomponent in het beroepsonderwijs. Producerende leermethoden, zoals bijvoorbeeld simulaties, sluiten inhoudelijk beter aan op de beroepspraktijk. Bovendien worden arbeidsmarktvaardigheden en competenties verworven die via de meer traditionele leermethoden lastiger zijn te leren. Versterking van het werkend leren en de praktijkcomponent vereist met name verbetering van de kwaliteit van de specifieke begeleiding van leerlingen, deelnemers en studenten in stage en beroepspraktijkvorming. Dit veronderstelt inspanning van de zijde van de sociale partners.
3. Bieden van de mogelijkheid tot experimenten met nieuwe pedagogische en didactische vormen die rekening houden met de eisen van het beroepsonderwijs: dicht tegen de beroepspraktijk aan, eenduidig en samenhangend als volledige leerweg (doorlopende leerlijnen), rekening houdend met competenties en EVC en tegemoetkomend aan de gedifferentieerde behoefte van de verschillende doelgroepen (individueel maatwerk). Kortom gericht op vernieuwing van de opleidingsstructuur. In de uitwerking valt te denken aan voortzetting en verbreding van het actieprogramma vmbo en de impulsen voor het versterken van de kwalificatiestructuur beroepsonderwijs, mede ter voorkoming van het voortijdig schoolverlaten.
4. Ruimte voor experimenten. Dit betekent dat daar waar dat noodzakelijk is wet- en regelgeving aangepast moeten worden, de feitelijke speelruimte van overheidswege goed in kaart moet worden gebracht en innovatiebudgetten worden ingezet.
5. Een aangepaste wijze van toetsing en examinering als gevolg van de gedifferentieerde doelgroepen van het beroepsonderwijs en de variëteit aan werkvormen. Dit betekent de ontwikkeling van een examensystematiek die en tegemoet komt aan die inhoudelijke eis en het maatschappelijk vertrouwen in de kwaliteit van het beroepsonderwijs en de startende beroepsbeoefenaren voldoende borgt. Voor het mbo betekent dit het uitwerken van de voorstellen van de Stuurgroep Deetman.

Tenslotte wijst de stuurgroep erop dat binnen de bovengenoemde activiteiten voldoende aandacht zal moeten worden geschonken aan de ontwikkeling van een motiverend personeelsbeleid binnen de instellingen. Human resourcesbeleid met als doelstelling de ontwikkeling van benodigde competenties en bevordering van de kwaliteit van het docentencorps vormt immers in de ogen van de stuurgroep een conditio sine qua non.

De verbetering van de doorstroom

De kolom van het beroepsonderwijs moet een sterke, samenhangende, vanzelfsprekende leerroute worden, minimaal gelijkwaardig aan de route van het algemeen vormend onderwijs. De stuurgroep benadrukt dat zij spreekt over de doorstroom voor de gehele kolom van beroepsonderwijs, met bijzonder aandacht voor de doorstroom van vmbo naar mbo, de interne doorstroom in het mbo (van de niveaus 1 en 2 naar de niveaus 3 en 4) en de doorstroom van de niveaus 3 en 4 in het mbo naar het hbo. Sterkere samenhang kan tevens helpen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Afstemming en doorstroming van beroepsonderwijs is - vanwege de historisch gegroeide verschillen tussen vmbo, mbo en hbo - lastiger dan het op het eerste oog lijkt. De Commissie Doorstroomagenda Beroepsonderwijs heeft zich over dit vraagstuk gebogen en komt in haar eindrapport met nuttige bevindingen en aanwijzingen voor oplossingsrichtingen. Met die commissie is de stuurgroep van mening dat de

beroepsonderwijskolom gekenmerkt moet worden door een samenhangende beroepsgerichte pedagogische en didactische benadering. Aandacht voor de loopbaan van de deelnemer, benutten van het aanwezige talent bij de verscheidenheid van deelnemers en studenten en competentiegericht onderwijs zijn elementen van een dergelijke aanpak.

De stuurgroep bepleit daarom het inzetten van extra middelen voor een impuls, gericht op de volgende stappen:

1. intensiveren en optimaliseren van de regionale en sectorale samenwerking tussen onderwijsinstellingen voor beroepsonderwijs onderling (.....) en tussen deze instellingen en het bedrijfsleven en lokale overheden;
2. versterking van de begeleiding van de deelnemer, waarbij studie-, beroeps- en opleidingskeuze een eerste stap is en vormen van intake, assessment en gebruik van portfolio's belangrijke instrumenten vormen
3. betere inhoudelijke en programmatische afstemming tussen het onderwijsaanbod vmbo-mbo en mbo-hbo (hybride overgangen) in samenhang met een onderwijskundige ontwikkeling zoals genoemd onder het punt 'kwaliteit van het leerproces'.

4.3.2. Scholing

Bij scholing geldt net als bij het beroepsonderwijs dat investeringen 'sec' in de scholing van het individu niet los gezien kunnen worden van de wijze waarop dit gebeurt en de context waarin. Door een efficiënte en effectieve inzet van scholingsmiddelen kunnen tijdsinzet en investeringsrisico's worden beperkt. Vertrekpunt is de wijze waarop de institutionele arrangementen erop kunnen worden toegesneden om werkenden en werkgevers te prikkelen tot het articuleren van de vraag en het kunnen accommoderen van die vraag naar scholing. De sociale partners werken al sinds 1995 samen aan de bevordering van employability. Een belangrijke stap is gezet in de centrale aanbevelingen van 22 december 2000 respectievelijk die van maart 2001 met daarin aanbevelingen over het gebruik van persoonlijke ontwikkelingsplannen en bijbehorende budgetten, employability-adviseurs en branche- en sectoroverschrijdende employability.

Met een faciliterende rol stimuleert de overheid gewenste resultaten. Het betreft een brede policy-mix gericht op het stimuleren van scholing voor werkenden en werkzoekenden alsmede een effectieve en efficiënte inzet van scholing.

Voorbeelden van (nieuwe) incentives van de kant van de overheid op dit terrein zijn:

- de voorgenomen Scholingsimpuls, die zich richt op het stimuleren van scholing van werkenden boven het startkwalificatieniveau.
- met ingang van 1 januari j.l. is de scholingsaftrek verruimd voor scholing tot aan startkwalificatieniveau en Nederlands als tweede taal; voor scholing van ouderen en scholing binnen het MKB was de aftrek al eerder verruimd.
- In de nieuwe planperiode zullen ESF-middelen beschikbaar zijn voor scholing van werkenden. In de eerste plaats voor scholing tot aan startkwalificatieniveau, daarnaast ook voor opscholing tot aan het MBO 4 niveau en sectoroverstijgende scholing.
- Er zal worden geëxperimenteerd met de individuele leerrekening.
- Via verlofsparen kan een individuele -fiscaal aantrekkelijke -spaarpot voor de werknemer worden gecreëerd, waarvan de inleg vrij aanwendbaar is voor het financieren van periodes van (scholings)verlof;
- Met EVC (pilots, kenniscentrum), Investors in People, employability-adviseurs en de employability conferentie van EZ op 26 april 2001 wordt een effectieve en efficiënte inzet van scholing gestimuleerd.

De aandacht voor scholing van werkenden is toegenomen, scholing van categorieën als ouderen, deeltijdwerkers en laagopgeleide werkenden blijft (nog) achter. In het najaarsoverleg tussen kabinet en sociale partners van december 2000 is uitgebreid gesproken over de noodzaak van intensivering van scholingsinspanningen.

Hoewel er vanuit de sectoren al de nodige initiatieven worden ondernomen, is vastgesteld dat een impuls gewenst is om die groepen te bereiken die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt. Scholingsinspanningen kunnen worden versterkt door het goed op elkaar afstemmen van de inzet van sociale partners en de overheid. Ook daarvoor zijn extra impulsen op de korte termijn nodig, waarbij twee terreinen te onderscheiden zijn:

- naar een duurzame reïntegratie
- blijvend investeren in een inzetbare beroepsbevolking.

Duurzame reïntegratie

Een grote groep werkenden, 1.8 miljoen, heeft formeel een hoogst genoten opleiding die onder het startkwalificatieniveau ligt. Duurzame reïntegratie is nog niet gerealiseerd bij diegenen onder hen die op de arbeidsmarkt functioneren zonder ook feitelijk het startkwalificatie-niveau te hebben bereikt. Ook onder de nieuwe instromers op de arbeidsmarkt heeft een deel nog geen opleiding die minimaal op MBO-2 niveau ligt. De bestaande keten van reïntegratie (ingevuld door de sluitende aanpak voor de nieuwe instroom en het zittende bestand) heeft als doel werklozen (onder wie herintreedsters) te plaatsen op de arbeidsmarkt. Omdat de huidige arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door vacatureknelpunten op alle niveaus ontstaat druk op de uitvoeringsorganisaties om snel te plaatsen, waardoor scholing gericht op duurzame arbeidsinpassing in het gedrang kan komen. De verantwoordelijkheid van de overheid bij de reïntegratie van werklozen die zonder startkwalificatie geplaatst worden, zou echter niet bij deze plaatsing moeten ophouden. Aan deze groep zou alsnog een kans op het behalen van een startkwalificatieniveau moeten worden gegeven.

Een mogelijkheid zou zijn om de verantwoordelijkheid die de overheid op zich neemt voor de duurzaamheid van de plaatsing tot uitdrukking te brengen in het beschikbaar stellen van een aanbod aan de geplaatste werknemer en diens werkgever, ten behoeve van activiteiten om via werkend leren tot een startkwalificatie te komen. Werk en scholing kunnen elkaar dan ondersteunen. Zodoende wordt de betrokkene weerbaarder en breder inzetbaar op de arbeidsmarkt en vermindert het gevaar van terugval naar de uitkering in economisch slechtere tijden. Ook herintreedsters die wel al een startkwalificatie hebben kunnen moeite hebben met duurzame inpassing omdat hun scholing verouderd is. Voor die categorie is opfrissen van kennis en vaardigheden nodig. De stuurgroep zal een en ander in de tweede fase uitwerken.

Blijvend investeren in een inzetbare beroepsbevolking

Behoud van een goed opgeleide en breed inzetbare beroepsbevolking door middel van een aantrekkelijk "human capital" klimaat" vergt - afgezet tegen de ambities voor 2010 - forse inspanningen van alle betrokkenen. Inspanningen niet alleen gericht op werkenden zonder startkwalificatie, maar op wederkerend leren in den brede.

De stuurgroep onderstreept de noodzaak om initiatieven goed op elkaar af te stemmen zodat een consistent institutioneel systeem ontstaat. In het regeerakkoord is daarom opgenomen dat ROC's zich zullen gaan ontwikkelen als centra voor leren in brede zin. Daarnaast kan juist een pro-actieve houding van sociale partners in het verlengde van de centrale aanbevelingen, door het (stimuleren van het) gebruik van overheidsinstrumenten en de daaruit voortvloeiende best practices, bijdragen aan de in de preambule neergelegde ambities. Een werkgroep van overheid en sociale partners werkt op dit moment het idee van een persoonlijke

ontwikkelingsrekening verder uit. Die pro-actieve houding geldt ook voor het bieden van kansen aan al diegenen die feitelijk nog geen startkwalificatie hebben gehaald. Indien nodig kan in de loop van het jaar uitbreiding van het ESF-budget scholing van werkenden een optie zijn die het overwegen waard is.

De stuurgroep zal in de vervolgfase van haar werkzaamheden op al deze punten verder gaan. Daarbij zal ondermeer aandacht worden geschonken aan het randvoorwaardelijk kader waarbinnen de scholingsimpuls zijn maximale effect zal bereiken.

5. Tenslotte

In deze tussenrapportage schetsen sociale partners, instellingen voor beroepsonderwijs en de overheid de gezamenlijke ambitie dat Nederland in 2010 een moderne kennissamenleving moet zijn, die zich kenmerkt door sociale cohesie, gebaseerd op een sterke kenniseconomie. Binnen Europa een koploper, zowel op sociaal gebied als economisch.

Het middel om daar te komen is: kennis. Alle beschikbare kennis moet zo goed mogelijk ontwikkeld en benut worden. Instellingen van beroepsonderwijs en scholing zijn in de toekomstige samenleving de hofleveranciers van kennis en opleiding. Zij zijn de motor achter de moderne kenniseconomie, die burgers, bedrijven en overheden continu in staat stellen kennis te verwerven, te vernieuwen en te ontwikkelen.

Zonder extra inspanningen is het niet mogelijk om beroepsonderwijs en scholing te transformeren tot deze moderne kennisvoorzieningen. Extra impulsen zijn daarvoor noodzakelijk. Impulsen om het totale aanbod aan onderwijs en scholing op orde te brengen en impulsen om de vraag naar kennis te stimuleren en te faciliteren.

De tussenrapportage beschrijft hoe dat is te realiseren. De kolom van het beroepsonderwijs moet worden tot een aantrekkelijk en samenhangend stelsel van opleidingen voor reguliere leerlingen, deelnemers en studenten, maar ook voor andere doelgroepen, waaronder werkenden en werkzoekenden (aanbodszijde).

Om dat te bereiken, pleit de stuurgroep ervoor de extra impuls in te zetten voor drie terreinen:

1. in de leeromgeving (gebouwen en faciliteiten);
2. in het leerproces (pedagogisch-didactische ontwikkeling);
3. in de samenhang en afstemming (doorstroom vmbo-mbo-hbo).

Tevens moeten werkenden en werkzoekenden optimaal in staat gesteld worden om gebruik te maken van het (toekomstige) aanbod aan opleiding en scholing (vraagzijde). De centrale aanbeveling in het Kerstakkoord biedt een veelbelovend perspectief. De stuurgroep zal nauwgezet volgen op welke wijze deze centrale aanbeveling wordt vertaald in de CAO's. Zij zal daarbij bijzondere aandacht hebben voor zaken als de ontwikkeling van persoonlijke ontwikkelingsplannen en individuele leerrekeningen.

De kaders zijn geschetst en het signaal is afgegeven dat in de eerste plaats een substantiële extra impuls in het beroepsonderwijs noodzakelijk is alsmede een extra impuls voor de scholing tot startkwalificatie van werkenden die tot voor kort werkloos waren. Daarmee is slechts de eerste stap gezet. De term "tussenrapportage" benadrukt dat. De ambities reiken verder.

De stuurgroep spreekt de hoop uit dat de komende besluitvorming van het kabinet over de voorjaarsnota 2001 en de Kaderbrief 2002 zal onderstrepen dat het kabinet de in deze tussenrapportage neergelegde ambities deelt. De stuurgroep hoopt dat dit mede tot uitdrukking wordt gebracht door het commitment van het kabinet op de maatregelen die zijn gericht op het realiseren van deze ambities. In het vertrouwen dat dit inderdaad het geval zal zijn, heeft de stuurgroep reeds een schets van zijn vervolgwerkzaamheden opgesteld die tot slot van deze tussenrapportage wordt gepresenteerd in de vorm van een uitvoeringsagenda.

In de uitvoeringsagenda wordt een onderscheid gemaakt tussen drie sporen (kolom 1), die zijn opgedeeld in thema's (kolom 2):

1. Het aanbod van het beroepsonderwijs voorbereiden op de toekomst:
 - 1.1. Kwaliteit leeromgeving;
 - 1.2. Kwaliteit Leerproces, inclusief personeel;
 - 1.3. Versterking beroepsonderwijskolom;
 - 1.4. Sturing en monitoring;
2. Dwarsverbindingen: intelligente bruggen tussen beroepsonderwijs en scholing:
 - 2.1. Optimalisering infrastructuur;
 - 2.2. Andere maatregelen;
3. Scholingsmaatregelen:
 - 3.1. Werkenden;
 - 3.2. Werkzoekenden;
 - 3.3. Sturing en monitoring.

De uitvoeringsactiviteiten worden vervolgens uitgezet in tijdlijnen, waarbij steeds het startpunt wordt gemarkeerd. Het tijdpad is ingedeeld in drie perioden, die worden onderscheiden door herkenbare ijkpunten:

- A. Kolom 3: Periode tot aan de Voorjaarsnota (opstellen van de tussenrapportage);
- B. Kolom 4: Periode tot aan het Voorjaarsoverleg (opstellen Scholingsafspraken) ;
- C. Kolom 5: Lange termijn agenda tot aan Lissabon 2010.

Onderstaand worden de perioden en de respectievelijke inzet en aandacht van de stuurgroep nog eens toegelicht. Het spreekt voor zich dat de uitvoeringsagenda zich met name richt op de perioden A en B. De stuurgroep ziet de besluitvorming van het kabinet over investeringen in het beroepsonderwijs uitdrukkelijk als een eerste stap die moet worden gevolgd door verdergaande stappen van alle partijen in het licht van de doelstellingen van "Lissabon 2010".

Ad A.

De aanbevelingen in de tussenrapportage van de stuurgroep beperken zich in eerste instantie tot de periode tot aan de Voorjaarsnota. Feitelijk zijn daarbij alle aspecten aan de orde geweest, alhoewel sommige aspecten meer aandacht gekregen hebben dan andere. Voor de impuls van het beroepsonderwijs geldt dat met name aandacht is geschonken aan: actieprogramma vmbo, doorstroomagenda en innovatiefondsen. Het accent ligt daarmee vooralsnog op inhoudelijke vernieuwing.

Ad B.

De periode tot aan het Voorjaarsoverleg zal door de stuurgroep in de eerste plaats benut worden om op basis van de de besluitvorming van het kabinet concrete invulling te geven aan de daaruit voortvloeiende activiteiten en wordt gestart met de implementatie en realisatie ervan.

Daarnaast zal de stuurgroep zich nader buigen over vraagstukken die zich nog in de fase van planvorming en overleg bevinden. Het betreft met name de volgende thema's:

- Scholing van werkenden en werkzoekenden zonder startkwalificatie.
- Voortijdig schoolverlaten en groenpluk.

Activiteiten op het gebied van scholing en de dwarsverbindingen waar in ieder geval aandacht aan zal worden geschonken zijn: samenwerking onderwijs - bedrijfsleven, ontwikkeling naar brede regionale leercentra voor beroepsonderwijs en scholing, individuele leerrekening, persoonlijk ontwikkelingsplan en scholing van werkzoekenden.

Onderliggende vraagstelling is hoe in het kader van de ambities voor 2010 arrangementen kunnen worden ontwikkeld waarin voor alle partijen effectieve, efficiënte faciliteiten voor scholing worden ingezet t.b.v. opscholing, in het bijzonder scholing i.h.k.v. de startkwalificatie.

Ad C.

Na het Voorjaarsoverleg is de vraag aan de orde of de stuurgroep haar activiteiten vervolgt, gericht op een verdere uitwerking van de beoogde transformatie van het geheel van beroepsopleiding en scholing ten behoeve van het regeerakkoord 2002. Aandachtspunt zal dan o.a. zijn de mogelijkheid en wenselijkheid van het aanpassen van institutionele arrangementen gericht op het versterken van prikkels voor vernieuwing en vraagoriëntatie (bekostiging, versterking positie lerende/afnemer). Input voor deze discussie zal (mede) komen uit de lange termijn verkenning onderwijs. Monitoring, evaluatie en het mogelijk nader vaststellen van beoogde maatregelen zijn daarbij eveneens aan de orde.

Tussenrapportage

Scholingsafspraken

Lange termijn agenda

KOLOM 1 SPOREN	KOLOM 2 THEMA'S	KOLOM 3 UITVOERINGSACTIVITEITEN IN TIJDLIJN	KOLOM 4	KOLOM 5
Aanbod beroepsonderwijs Voorbereid op toekomst <ul style="list-style-type: none"> • Rendement • Voortijdig schoolverlaten • Responsiviteit 	Kwaliteit leeromgeving <ul style="list-style-type: none"> • Actieprogramma vmbo 	Huisvestingsituatie vmbo		
		Huisvesting mbo		
		Outillage beroepsonderwijs		
		Responsiviteit naar vraag en behoefte aan beroepsonderwijs		
	Kwaliteit leerproces <ul style="list-style-type: none"> • Innovatiefondsen • 	Kwaliteit en deskundigheid docenten		
		Stimuleren praktijkleren		
		Experimenten pedagogiek en Didactische ontwikkeling		
		Aanpassing wet- en regelgeving		
	Versterking beroepsonderwijs-kolom <ul style="list-style-type: none"> • Doorstroomagenda 	Regionale (en sectorale) samenwerking beroepsonderwijs		
		Regionale en sectorale samenwerking beroepsonderwijs – bedrijfsleven		
	Sturing en monitoring <ul style="list-style-type: none"> • Accountability 	Programmatische afstemming beroepsonderwijs		
			Ontwikkeling monitoringssystematiek	Monitoring door stuurgroep
Dwarsverbindingen <ul style="list-style-type: none"> • Afstemming onderwijsaanbod op – behoefte • Responsiviteit • Voortijdig schoolverlaten 	Optimaliseren infrastructuur <ul style="list-style-type: none"> • Doorstroomagenda 	Samenwerking regionaal bedrijfsleven en beroepsonderwijs (bijv. MKB-adviseurs)	Kennispoort, uitbouw infrastructuur	
		Samenwerking en afstemming scholingsfaciliteiten en beroepsonderwijs		
	Andere maatregelen	Zij-instroom en docentenstages	Afspraken over managementuitwisseling	
		Groenpluk		
		Individuele leerrekening	EVC (elders verworven competenties)	
		Startkwalificatie		
Scholingsmaatregelen <ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren scholingsbehoefte • Stimuleren scholingsbehoefte 	Werkenden	Persoonlijk ontwikkelingsplan		
	Werkzoekenden	Impuls scholing voormalig werkzoekenden		
	Sturing en monitoring	Additionele maatregelen		
		Ontwikkeling monitoringssystematiek	Monitoring door stuurgroep	
	Indicatoren			
	CAO-monitor	Employability-monitor		

Voorjaarsnota

Voorjaarsoverleg

Vertaling in begroting 2003 en nadere voorstellen regeerakkoord op weg naar Lissabon 2010

**MEER PRIORITEIT VOOR HET
BEROEPSONDERWIJS**

**Nadere uitwerking van de brief van de
Stichting van de Arbeid aan het kabinet
d.d. 28 april 2000**

7 juni 2000

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	3
2. UITGANGSPUNTEN	3
3. DE STRUCTURELE BEKOSTIGINGSSYSTEMATIEK.....	4
4. EEN INNOVATIEBUDGET TEN BEHOEVE VAN GERICHTE IMPULSEN	5
4.1. ALGEMEEN.....	5
4.2. EXTRA IMPULSEN TEN BEHOEVE VAN HET VMBO	7
4.3. EXTRA IMPULSEN TEN BEHOEVE VAN HET MBO	8
4.4. EXTRA IMPULSEN TEN BEHOEVE VAN HET HBO.....	9
5. EEN KWALITEITSSTRATEGIE.....	10

MEER PRIORITEITEN VOOR HET BEROEPSONDERWIJS

**Nadere uitwerking van de brief van de Stichting van de Arbeid aan het kabinet
d.d. 28 april 2000**

1. Inleiding

In toenemende mate is er sprake van knelpunten op de arbeidsmarkt, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin.

In het perspectief van een verdere economische ontwikkeling in het algemeen en van een ontwikkeling in de richting van een kennisintensieve economie in het bijzonder, is het van cruciaal belang dat op adequate wijze voorzien kan worden in de behoefte aan gekwalificeerd personeel op diverse niveaus. Vanzelfsprekend proberen bedrijven optimale oplossingen te vinden om te voorzien in hun vacatures binnen het kader van de arbeidsmarktsituatie waarmee zij worden geconfronteerd. Zo zijn recent meerdere initiatieven genomen zowel vanuit branches als vanuit individuele bedrijven die beogen om tot een meer intensieve samenwerking te komen tussen onderwijs en bedrijfsleven alsmede tot aantrekkelijker vormen van beroepsonderwijs.

Hoewel de Stichting de wenselijkheid en noodzaak van het oplossen van knelpunten in en het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs in het algemeen onderkent en onderschrijft, is het naar het oordeel van de Stichting niettemin dringend noodzakelijk om in dat verband bijzondere aandacht te besteden aan het beroepsonderwijs.

Die noodzaak geldt in beginsel voor het gehele beroepsonderwijs: het Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO), het Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO) en het Hoger Beroepsonderwijs (HBO), hoewel de aard en omvang van de knelpunten in de diverse typen van het beroepsonderwijs verschillen. Het is dan ook zaak om de aantrekkelijkheid van het beroepsonderwijs in brede zin te vergroten en zowel het interne als externe rendement ervan te verhogen.

2. Uitgangspunten

Met deze notitie beoogt de Stichting het beroepsonderwijs als zodanig nadrukkelijk te profileren en daaraan via de politieke besluitvorming de gewenste (hogere) prioriteit te geven.

De Stichting onderkent daarbij vanzelfsprekend de verantwoordelijkheid die werkgevers en werknemers c.q. het georganiseerde bedrijfsleven, ook zelf dragen voor een efficiënt en adequaat beroepsonderwijs. Het beroep op extra inspanningen wordt dan ook gedaan, mede onder verwijzing naar de toenemende inspanningen die het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven reeds zelf leveren, wat betreft het aantrekkelijk maken van het beroepsonderwijs, zoals middels het creëren van nieuwe trajecten (dual hoger onderwijs), modernisering van bestaande trajecten (projecten Technisch College, implementatie van probleem-gestuurd onderwijs), imago-campagnes en inschakeling van het beroepsonderwijs bij scholing van werkenden.

De Stichting acht additionele inspanningen, zowel vanuit de overheid als vanuit het bedrijfsleven (deze laatste bij voorkeur in samenwerking met en ondersteund door onderwijsinstellingen en overheid) echter een noodzakelijke voorwaarde om te komen tot een stimulering, vernieuwing en kwaliteitsverbetering van het beroepsonderwijs.

In het navolgende zet de Stichting haar prioriteiten nader uiteen. Deze worden onderscheiden in een drietal clusters t.w.:

- de structurele bekostigingssystematiek;
- een innovatiebudget ten behoeve van gerichte impulsen;
- een kwaliteitsstrategie.

De Stichting is van oordeel dat er aanleiding is over te gaan tot een aanpassing van de structurele bekostigingssystematiek. Aanleiding daartoe is de moeilijk voorspelbare ontwikkeling van het aantal leerlingen / studenten in de verschillende sectoren van het beroepsonderwijs.

Met het creëren van een innovatiebudget wordt met name beoogd impulsen te geven aan nieuwe ontwikkelingen en vernieuwende projecten.

Een kwaliteitsstrategie dient primair gericht te worden op verbetering van de kwaliteit binnen de huidige organisatorische en financiële infrastructuur van het beroepsonderwijs, al dan niet via herschikking van activiteiten of middelen.

De ideeën van de Stichting over de uitwerking van deze drie thema's zullen hierna worden toegelicht.

3. De structurele bekostigingssystematiek

Hoewel de bekostigingssystematiek niet voor alle niveaus van het beroepsonderwijs dezelfde is, is er thans voor het overgrote deel ervan (i.c. voor het HBO en sinds kort ook voor het MBO) sprake van een systematiek die op macro-niveau geen rekening houdt met het verloop van het aantal studenten / deelnemers.

Waar, zoals in het HBO, sprake is van een toenemend aantal studenten, uit zich dat in een teruglopend bekostigingsbedrag per student en daardoor volstrekt onvoldoende mogelijkheden voor het uitvoeren van een onderwijsbeleid dat voldoet aan te stellen kwaliteitseisen. Verscheidene hogescholen zijn door deze ontwikkeling al in de rode cijfers beland. Voor het HBO geldt de noodzaak om verdere aanpassingen te plegen op het macro-budget. Weliswaar is recent enige compensatie toegepast voor de groei van het aantal studenten maar die groei blijkt in de praktijk sterker dan waarvan bij die compensatie was uitgegaan.

Bij ongewijzigd beleid zullen de problemen dan ook sterk toenemen.

Voor het MBO/secundair beroepsonderwijs dreigt hetzelfde te gaan gebeuren als, hetgeen de Stichting voorstaat, mede door de vernieuwing in het VMBO de instroom in het secundair beroepsonderwijs zal toenemen.

In het nieuwe bekostigingssysteem voor het MBO vanaf 2000 is hierin niet voorzien als gevolg waarvan bij een groei van het aantal studenten dezelfde erosie van het bekostigingsbedrag per student zal plaatsvinden als in het HBO het geval is geweest.

Naar de mening van de Stichting van de Arbeid dient dan ook, zonder overigens terug te vallen op automatische open-eind-financiering, gezocht te worden naar een bekostigingssystematiek waarbij gewerkt wordt met **bandbreedtes**.

Voor zowel het HBO als het MBO (alle niveaus inbegrepen) zou een bandbreedte vastgesteld dienen te worden waarbij in geval van afwijking van het feitelijk ten opzichte van het geplande aantal leerlingen / studenten (zowel bij een daling als bij een stijging) een heroverweging van het macro-budget zou moeten plaatsvinden.¹

Richtsnoer dient te zijn dat het bedrag per student de onderwijsinstellingen in staat stelt om bij zorgvuldig beleid op een kwalitatief verantwoorde wijze uitvoering te geven aan het onderwijs.

Naar de Stichting verwacht vergt dit de komende jaren een additionele inzet van enkele honderden miljoenen.

Een structurele bekostigingssystematiek die beter rekening houdt met het aantal studenten vormt uiteraard op zichzelf al een betere basis voor een redelijke investeringsruimte die scholen voor beroepsonderwijs nodig hebben om bij de tijd te kunnen blijven en om te kunnen blijven bijdragen aan kenniscirculatie.

Men dient overigens evenmin de ogen te sluiten voor de kwalitatieve ontwikkelingen die om innovatieve impulsen vragen, deels ook structureel van aard zijn en derhalve moeten leiden tot een hogere structurele bekostiging. Zo dient bij investeringen in ICT (zowel hardware als software) met een relatief korte afschrijvingstermijn rekening te worden gehouden.

4. Een innovatiebudget ten behoeve van gerichte impulsen

4.1. Algemeen

De financiering van onderwijsinstellingen in het beroepsonderwijs vindt in belangrijke mate plaats op basis van zgn. lump-sum-financiering. Voordeel daarvan is dat onderwijsinstellingen een hoge mate van vrijheid wordt geboden met betrekking tot het te voeren beleid dat afgestemd kan worden op de specifieke omstandigheden en behoeften van de desbetreffende onderwijsinstelling.

De Stichting beoordeelt de grote vrijheid voor eigen beleid van de instellingen als het gaat om investeringsbeslissingen in algemene zin positief. Niettemin zijn er uit het verleden interessante voorbeelden te duiden (Nabont-project; Presto-project), waarbij middels een (in verhouding tot het totaal bescheiden) additioneel budget initiatieven van scholen op een meer gerichte manier werden gestimuleerd. Betrokkenheid van derden, in het bijzonder van het bedrijfsleven, was daarbij een van de uitgangspunten.

Naar de mening van de Stichting dient het bevorderen van innovatieve ontwikkelingen in het beroepsonderwijs te worden gestimuleerd door middel van een **innovatiebudgetten**.

¹ Gedacht zou kunnen worden aan een bandbreedte van ca. 5% zoals in het verleden ook gehanteerd is in het HBO.

Deze innovatiebudgetten zijn met name bedoeld om ontwikkelingen die zich in de beroepspraktijk voordoen snel te vertalen naar het onderwijs en om structurele arrangementen tussen het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen te bevorderen. De betrokkenheid van het regionale en/of sectorale bedrijfsleven bij beide soorten activiteiten is essentieel en dient tot uitdrukking te komen in de voorstellen voor aanspraken op het innovatiebudget.

Elke onderwijssector dient over een eigen innovatiebudget te beschikken, los van de lump-sum-financiering. Hiermee kunnen bijzondere activiteiten (gedeeltelijk) worden gefinancierd. Uitgangspunt blijft vanzelfsprekend dat de overheidsfinanciering voldoende blijft om het primaire proces waarvoor onderwijsinstellingen verantwoordelijk zijn, t.w. het adequaat toerusten van leerlingen / studenten om te kunnen functioneren in de samenleving en zich een plaats te verwerven op de arbeidsmarkt, te kunnen blijven uitvoeren.

Voor het MBO en het HBO geldt overigens dat via de regeling BVE 2000 resp. de regeling Kennisuitwisseling Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (KeBB) een dergelijk budget reeds in beginsel beschikbaar is. Hoewel het huidige budget voor deze regelingen voor een belangrijk deel volstaat wat betreft de innovatieve activiteiten voor de komende jaren, dient naar de mening van de Stichting voor een aantal activiteiten een extra financiële impuls te komen. Voor het VMBO is nog niet sprake van een dergelijk budget.

Hoewel de innovatiebudgetten naar de mening van de Stichting per onderwijssector dienen te worden toegekend, zou in de toekenningssystematiek ruimte moeten zijn voor onderwijssector-overschrijdende initiatieven.

Het belang van dergelijke initiatieven zal toenemen, enerzijds omdat een soepele doorstroom van de ene naar de andere onderwijssoort wenselijk en noodzakelijk is; anderzijds omdat binnen het bedrijfsleven een aanpak gekozen wordt waarbij werknemers met verschillende opleidingsniveaus hun inbreng hebben.

De innovatiebudgetten dienen een structureel karakter te hebben opdat activiteiten op basis van een meerjarige aanpak ter hand kunnen worden genomen.

Nadrukkelijk wijst de Stichting erop dat deze innovatiebudgetten niet verward mogen worden met het voorstel van de minister van OC&W om een 'leenbank' in te richten.

Bij het innovatiebudget gaat het primair om de kwalitatieve verbetering van het beroepsonderwijs terwijl bij de leenbank de noodzaak tot het behalen van winst om de lening terug te kunnen betalen op de voorgrond kan komen te staan.

Zoals gezegd, beschikken MBO en HBO in beginsel reeds over een zeker budget.

De Stichting is dan ook van oordeel dat primair de achterstand die het VMBO op dit terrein heeft dient te worden weggewerkt. Via een afzonderlijk toe te wijzen budget kan een directe impuls worden gegeven ten behoeve van vernieuwingen die de komende jaren in het VMBO dienen plaats te vinden.

Daarnaast constateert de Stichting dat er activiteiten zijn die niet in het kader van de genoemde regelingen voor het MBO en het HBO passen, maar die wel een extra impuls rechtvaardigen. In het navolgende zal per onderwijssector aangegeven worden voor welke activiteiten deze extra impuls noodzakelijk is.

4.2. Extra impulsen ten behoeve van het VMBO

Op 29 mei 2000 hebben de sociale partners met de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een actieprogramma vastgesteld en ondertekend, dat bedoeld is als richtinggevend voor de invoering en vernieuwing van het VMBO. Dit actieprogramma vormt naar de mening van de Stichting het uitgangspunt voor de besteding van de extra impuls die noodzakelijk is om die vernieuwing te concretiseren. De activiteiten waarop de extra impuls zich naar de mening van de Stichting dient te richten zijn de volgende.

A. *Variëteit en maatwerk*

Een voor leerlingen aantrekkelijk VMBO dient vooral uitdagend te zijn.

De didactische uitvoering en programmering van het onderwijs moeten aansluiten op de motivatie van jongeren. Het gaat hier om integratie van theorie en praktijk, het leren vanuit de beroepscontext waarbij gebruik gemaakt moet kunnen worden van modern geoutilleerde praktijklokalen. Flexibele leertrajecten waarbij er meer ruimte is voor buitenschoolse (leer-)praktijken in combinatie met binnenschools leren zijn hierbij cruciaal. Scholen dienen dan ook meer eigen beleidsruimte te krijgen om in de basisberoepsgerichte leerweg variëteit en maatwerk aan te brengen.

B. *Versterken en verbreden van de samenwerking tussen VMBO-scholen en ROC-instellingen*

De (regionale) samenwerking tussen VMBO-scholen en ROC-instellingen is van groot belang voor de doorstroom van VMBO naar vervolgonderwijs.

De wetgeving biedt ruime mogelijkheden om deze samenwerking verder uit te bouwen. Naast het streven naar ononderbroken leerlijnen en het optimaliseren van de inhoudelijke aansluiting, gaat het ook om samenwerking in de sfeer van outillage, uitwisseling van docenten en uitvoering van programma's.

Tot dit thema wordt ook gerekend de samenwerking met en betrokkenheid van de Landelijke Organen Beroepsonderwijs.

C. *Het bevorderen van samenwerking tussen VMBO-scholen en het regionale georganiseerde bedrijfsleven*

De samenwerking tussen VMBO-scholen en het regionale bedrijfsleven kan een impuls krijgen door VMBO-scholen uit te nodigen om te participeren in de regionale netwerken van bedrijven. Op deze manier raakt het regionale bedrijfsleven nauwer betrokken bij het VMBO.

Het bevorderen van de landelijke samenwerking via de structuur van bedrijfstakken en VMBO-platforms is een tweede aandachtsgebied.

D. *Het intensiveren van de interactie en uitwisseling docenten en bedrijven*

In het streven de samenwerking tussen VMBO en bedrijfsleven te versterken speelt de docent een belangrijke rol. Daarbij passen initiatieven in de sfeer van uitwisselingsprogramma's, docentenbezoeken, gastdocenten en gecombineerde functies docent / werknemer. Ook het bevorderen van nieuwe instroom van docenten vanuit het bedrijfsleven en vergroting van hun employability valt hieronder.

E. Inhoudelijke vernieuwing

De ontwikkelingen in de wereld van beroep en arbeid gaan snel. Daarom is het zaak nu al na te gaan welke vernieuwingen in het verschiet liggen voor de VMBO-programma's. De centrale positie van ICT zal ook vertaling dienen te krijgen naar het VMBO. De Stichting Axis heeft op basis van een her-ontwerpstudie-VMBO aanbevelingen gedaan voor het op termijn inhoudelijk moderniseren van het VMBO. Bekend is dat ook vanuit branches op dit punt initiatieven te verwachten zijn.

4.3. Extra impulsen ten behoeve van het MBO

De regeling BVE-2000 dekt een belangrijk deel van de innovatieve activiteiten die de komende jaren noodzakelijk zijn. Aan de ene kant worden vernieuwing van leermiddelen en het gebruik van moderne communicatietechnologie daarbij gestimuleerd, terwijl aan de andere kant ook het ontwikkelen van structurele samenwerkingsrelaties en netwerkstructuren tussen scholen en bedrijfsleven, zowel op regionaal als op landelijke niveau gestimuleerd worden.

Naar de mening van de Stichting dient voor de navolgende activiteiten een financiële impuls te komen.

A. Versterking van de kwalificatiestructuur

De kern van de vernieuwingen in het MBO wordt gevormd door de invoering van de landelijke kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs. De huidige kwalificatiestructuur bergt het risico in zich dat deze door allerlei bureaucratische procedures bij het opnemen van nieuwe opleidingen leidt tot verstarring van het onderwijs.

De grote uitdaging is om een systematiek te ontwikkelen die aan de ene kant voldoende ruimte biedt om nieuwe ontwikkelingen in het bedrijfsleven door te vertalen naar nieuwe kwalificaties, maar die aan de andere kant ook in staat is om duurzame onderdelen van een opleiding te beschrijven, zodat het onderwijsveld niet ieder jaar geconfronteerd wordt met nieuwe kwalificaties.

De kwalificatiestructuur moet een solide basis vormen voor de inrichting van het onderwijs, maar moet ook voldoende flexibiliteit bezitten om mee te kunnen ademen met vernieuwingen en ontwikkelingen in het bedrijfsleven. De Landelijke Organen voor het Beroepsonderwijs staan daarbij voor de uitdaging om een kwalificatiestructuur in te richten en in stand te houden, die afhankelijk van de dynamiek in de betreffende bedrijfstakken, beide aspecten in zich verenigd.

De Adviescommissie Onderwijs Arbeidsmarkt (ACOA) heeft een rapport opgesteld: 'Een wending naar kerncompetenties' waarin wordt voorgesteld om een betere inbedding te krijgen van het competentiedenken in de kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs.

Naar aanleiding van dit rapport heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan de koepel van de Landelijke Organen, te weten het COLO, de opdracht gegeven om een stappenplan te ontwikkelen ter versterking van de kwalificatiestructuur. De Stichting is van mening dat de versterking van de kwalificatiestructuur door de integratie van het competentiedenken via kerncompetenties, een uitermate belangrijke activiteit is, die de komende jaren veel extra aandacht verdient.

De Stichting pleit dan ook voor een extra impuls ten behoeve van het actieplan ter versterking van de landelijke kwalificatiestructuur teneinde een intensivering te realiseren van deze voor het MBO zo vitale vernieuwingsslag.

B. Erkenning van Elders Verworven Competenties (EVC)

Een tweede vernieuwing welke direct in het verlengde van bovengenoemde versterking van de kwalificatiestructuur ligt, is de erkenning van elders verworven competenties. Met een betere verankering van het competentiedenken in de landelijke kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs, ontstaan er betere mogelijkheden om concreet vorm en inhoud te geven aan een beleid dat gericht is op de erkenning van elders verworven competenties en op de versterking van employability van werkenden.

Er vinden thans verschillend experimenten plaats met een EVC-instrument. Veelal gaat dat gepaard met een vervolg-leertraject. Er is geen landelijk EVC-instrument beschikbaar maar vraag is in hoeverre dat wenselijk is. Wel verdient het aanbeveling om aan de hand van bestaande eigen of buitenlandse ervaringen te komen tot een handreiking aan bedrijven en sectoren om een EVC-systematiek toe te passen.

In dat verband verdient het eveneens aanbeveling om organisaties als COLO, BVE-Raad, HBO-Raad en Nuffic, in staat te stellen om te komen tot een breder gedragen en breed toepasbaar EVC-instrumentarium.

Het ministerie van Economische Zaken heeft een voortrekkersrol bij de vormgeving van het beleid inzake EVC. In het rapport 'De fles is halfvol' wordt een brede visie gepresenteerd op de benutting van EVC. Het rapport doet een aantal belangrijke aanbevelingen om te komen tot een betere stroomlijning van het beleid inzake EVC, waaronder de oprichting van een tijdelijk kenniscentrum voor EVC.

De Stichting onderschrijft het belang van het kenniscentrum en pleit in het verlengde hiervan voor een extra financiële impuls voor de uitvoering van vernieuwende pilots en voor de ontwikkeling van een instrumentarium dat gericht is op een verbetering van het beleid inzake de erkenning van elders verworven competenties.

4.4. Extra impulsen ten behoeve van het HBO

A. Hogeschool als kennispoort

De reguliere taak van hogescholen is om jongeren op te leiden voor een hogere beroepskwalificatie. In het rapport "Hogeschool als kennispoort" (1999) hebben VNO-NCW en de HBO-Raad een ontwikkeling bepleit, die al op enkele plaatsen zichtbaar wordt, namelijk om de hogeschool ook een rol te laten spelen in kennisuitwisseling met bedrijven, gericht op innovatie. Vooral voor het MKB ontstaan daarmee nieuwe mogelijkheden. Er wordt sterk ingezet op regionale samenwerking, niet alleen met (platforms van) bedrijven, maar ook met organisaties zoals Syntens en met universiteiten.

De ontwikkeling van de kennispoort-functie is gebaat bij een impuls, waarbij zoveel mogelijk aangesloten wordt bij al lopende ontwikkelingen. Gedacht kan onder meer worden aan de KIM-regeling, samenwerking met Syntens, vouchers voor toegepast onderzoek voor MKB-bedrijven e.d.

Naast het inspelen op bestaande regelingen zal het een inspanning vragen van docenten en vakteams om zich naast de onderwijstaak ook te richten op de kenniscirculatie. Om die omslag te ondersteunen is het toevoegen van een budget "kennispoort" aan het vernieuwingsfonds HBO gewenst.

B. Duale trajecten

In het HBO is een aanzet gemaakt naar nieuwe duale leerroutes. Deze zijn uit meerdere overwegingen interessant. Duale leerwegen kunnen bijdragen tot het oplossen van knelpunten op de arbeidsmarkt. Immers, studenten komen eerder beschikbaar.

Het zijn voor doorstromers uit het MBO en voor upgrading van werkenden met een MBO-diploma aansprekende routes die het mogelijk maken dat zij gaan of blijven werken op basis van de MBO-kwalificatie, terwijl men studeert voor de HBO-kwalificatie. Voor het bedrijfsleven biedt dit interessante mogelijkheden om nauwere banden aan te gaan met het onderwijs. Het starten van deze opleidingen vergt veel inspanning. Er moeten intensieve contacten worden gelegd met het bedrijfsleven, curricula en leermiddelen dienen te worden aangepast en er dienen andere begeleidingsvormen te worden ontwikkeld. Een impuls aan deze ontwikkeling, eventueel ook onder te brengen als component in het vernieuwingsfonds HBO, kan hogescholen stimuleren om deze hoge startinvesteringen op te brengen.

5. Een kwaliteitsstrategie

Naast betere waarborgen in de structurele bekostiging voor een adequaat bedrag per student en naast het creëren van een innovatiebudget dat eveneens tot een kwaliteitsverbetering moet leiden, acht de Stichting het wenselijk ook wat betreft de inzet van de reguliere middelen tot een **kwaliteitsstrategie** in het beroepsonderwijs te komen. Zoals ook uit een recent rapport van de inspectie beroepsonderwijs blijkt, is op veel punten verbetering mogelijk, deels uit te voeren door de instellingen zelf, deels ook in samenwerking met het bedrijfsleven.

Onverlet het feit dat het hier hoofdzakelijk gaat om het bereiken van een hoger kwaliteitsniveau met de bestaande middelen, dient voor deze prioriteit niettemin ook een budget gereserveerd te worden ten behoeve van ondersteuning van een proces van kwaliteitsverbetering, op te zetten in overleg met de instellingen, met name ten behoeve van de financiering van een éénmalige impuls om bijv. een project van de grond te krijgen.

De Stichting wil in dat verband in het bijzonder aandacht vragen voor de navolgende aspecten.

A. Verbetering van de informatiestromen

Als speler binnen een regionale setting dient een onderwijsinstelling over voldoende informatie te beschikken wat betreft de in-, door- en uitstroom van leerlingen / studenten. Dergelijke informatie is essentieel, onder meer om goed in te kunnen spelen op de situatie op de regionale arbeidsmarkt. Op dit moment beschikken de onderwijsinstellingen niet of in onvoldoende mate over deze informatie met als gevolg dat ook het (regionale) bedrijfsleven deze informatie ontbeert.

Naast de kwantitatieve dient er ook sprake te zijn van een betere kwalitatieve informatievoorziening; daarbij gaat het vooral om de wijze waarop instellingen de kwaliteit van hun opleidingen vorm en inhoud geven en de rol die het bedrijfsleven daarbij speelt.

Ten behoeve van het kunnen functioneren als partner in de regionale arrangementen van het beroepsonderwijs, moeten instellingen dan ook meer energie (kunnen) steken in een adequate informatievoorziening

B. Verbetering van het interne rendement van het beroepsonderwijs

De uitval uit het beroepsonderwijs is omvangrijk, in het bijzonder van allochtone jongeren. Een versterkte aandacht voor deze problematiek en meer middelen voor onderwijsinstellingen om in samenspraak met de gemeente een (leerplichtwet)-adequate aanpak toe te passen, is dringend noodzakelijk.

Van belang is een goede intake: een juiste inschatting van instroomniveau waarbij een tussenstap via vmbo overwogen kan worden. ROC's bieden tegenwoordig meer diversiteit aan in trajecten waardoor individueel maatwerk ook beter mogelijk is.

Als leerlingen starten in het beroepsonderwijs kan extra begeleiding, bijvoorbeeld in de vorm van mentorschap, voortijdige uitval voorkomen. Het gaat dan om begeleiding in bredere zin, d.w.z. niet alleen ter ondersteuning van het leerproces maar ook problemen in de thuis-situatie dienen, indien nodig, aandacht te krijgen.

Bij de overgang van vmbo naar mbo moet uitval ook voorkomen worden. In de praktijk blijken dossiers niet of partieel overgedragen te worden. Hier valt nog veel te verbeteren.

C. Verbetering van de studie- en beroepskeuzevoorlichting.

De studie- en beroepskeuzevoorlichting is op dit moment een taak van de onderwijsinstellingen zelf. Geconstateerd moet echter worden dat de impact ervan te gering is. De feitelijke keuze voor een beroepsopleiding vindt bovendien eerder plaats dan bij de overgang van basisonderwijs naar VMBO of bij de overgang van een vorm van voortgezet onderwijs naar het secundair beroepsonderwijs.

De studie- en beroepskeuzevoorlichting dient dan ook op een hoger niveau ingekaderd te worden. Ook vanuit het eerder bepleite innovatiebudget zou hieraan een stimulans gegeven kunnen worden.

De Stichting heeft zich in dit verband overigens bij brief van 7 maart 2000 tot de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen gericht naar aanleiding van zijn besluit om over te gaan tot intrekking van de subsidieregeling voor het LDC.

De Stichting heeft daarin te kennen gegeven dat de kwaliteit van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding tot de verantwoordelijkheid van de overheid behoort en heeft er op aangedrongen de beslissing over de afbouw van de subsidie in heroverweging te nemen. Een reactie hierop heeft de Stichting tot heden nog niet ontvangen.

D. Examinering

Er bestaat grote zorg over de kwaliteit van de examinering binnen het beroepsonderwijs. Het sluitstuk van onderwijsprocessen mag geen sluitstuk in de kwaliteitszorg van onderwijsinstellingen zijn.

De examensystematiek dient dan ook verbeterd te worden via het tot stand brengen van een adequaat model op basis van een evenwichtige verhouding tussen schoolonderzoek en landelijke / centrale examinering. Daarnaast dient een dekkend geheel van door de overheid te financieren item-banken te worden ontwikkeld. Met name ten aanzien van dit laatste aspect dient een eenmalige financiële impuls te worden gegeven.

E. Leraren- / docenten-tekort

Het beroepsonderwijs kampt met een structureel tekort aan docenten. Indien hieraan niet op korte termijn aandacht wordt geschonken, vormt deze situatie een ernstige bedreiging voor de toekomstige ontwikkeling van het beroepsonderwijs.

Dit knelpunt is dermate urgent dat daartoe additionele middelen ingezet dienen te worden.

Op korte termijn kan aan de oplossing van dit probleem enige bijdrage worden geleverd door zij-instroom van (deeltijd-)docenten uit het bedrijfsleven die naast of tijdens hun bestaande werkzaamheden gedurende enkele uren per week les kunnen geven. Ook voor het bedrijfsleven zelf is dit een interessante optie omdat hiermee een directe ingang in het beroepsonderwijs wordt gecreëerd en recente ontwikkelingen in de beroepspraktijk rechtstreeks in het onderwijs kunnen worden ingebracht. Deze mogelijkheid dient (deels ook in financieel opzicht) gestimuleerd te worden door de overheid.

Tevens dient aan het op peil houden van de kwaliteit van het leraren- / docentencorps aandacht te worden geschonken en dienen mogelijkheden te worden gecreëerd tot bijscholing.

F. ICT

Het ICT-onderwijs vindt in het (beroeps-)onderwijs nog te zeer in de marge van het totale onderwijsproces plaats. Verdere invoering en integratie in het onderwijsprogramma is noodzakelijk. De Stichting verwijst in dat verband nadrukkelijk naar de aanbevelingen van de SER in haar advies ICT en Onderwijs. (publicatienr. 98/05)

G. Beroepspraktijkvorming

De beroepspraktijkvorming is van cruciale betekenis voor een goede aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven. De kwaliteit van de beroepspraktijkvorming laat op dit moment te wensen over o.a. vanwege een niet optimale begeleiding van leerlingen.

Een extra financiële impuls op dit terrein lijkt dan ook op zijn plaats, mede om het werkend leren en de flexibiliteit tussen leerwegen te intensiveren.

H. Updating inventaris

De inventaris van het beroepsonderwijs sluit niet aan bij de feitelijke ontwikkelingen in de praktijk. Deze kloof dreigt steeds groter te worden.

Hoewel de totstandkoming van technocentra een bijdrage kan leveren om deze achterstand te verminderen, zal niettemin een extra impuls nodig zijn om de inventaris up to date te maken. Tegelijkertijd zal, zoals eerder opgemerkt, de bekostigings-systematiek aanpassing behoeven om te voorkomen dat over een aantal jaren wederom sprake zal zijn van achterstallig onderhoud.

De Stichting wijt het feit dat er een investeringsachterstand is ontstaan in het MBO (welke door de inspectie op enkele honderden miljoenen wordt geraamd), mede aan het niet rekening houden met deze aspecten.²

² Zie **Investeren in toekomstgericht beroepsonderwijs: onderzoek naar de achterstand in de apparatuursituatie van de BVE-sector**; uitgevoerd door ICS Adviseurs / CINOP in opdracht van het ministerie van OC&W; ref.nr. G9FJD102/98C597